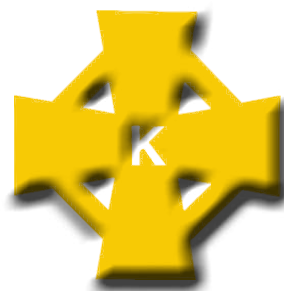

LEKMAN i KYRKAN

4
2020

Svenska Kyrkans Lekmannaförbund

Söndagen efter Nyår

Guds Hus

*"Varför skulle ni leta efter mig? Visste ni inte att jag
måste vara hos min Fader"* Luk 2:49

*Välsigna våra kyrkor så att de kan förbli portar till din
himmel, och platser där vi får ta emot vad Du vill ge!*

Ansvarig utgivare

Anders Nordberg
Nygårdsvägen 32
554 74 Jönköping
cagnordberg@hotmail.com

Redaktionskommitté

Beryll Grandell
Karlafeldtsgratan 8, 632 27 Eskilstuna
016-51 60 73
beryll@telia.com

Medlemskap

Juhani Ahonen
Rådhusgratan 81, 831 45 Östersund
063-12 30 30, 070-557 82 41
juhani.ahonen@gmail.com

Lennart Sjöstedt
Parkgratan 5, 598 71 Södra Vi
0492-20001, 073-082 00 01
lennart.sjostedt@svenskakyrkan.se

Förbundsbutik

Gert Råvik, Planteringsvägen 102c,
252 31 Helsingborg.
0730-355689
gertravik2@gmail.com

Berit Olsson, Rausvägen 57,
255 92 Helsingborg
042-293933

Förbundets plusgiro

Medlemsavgifter o gåvor
Pg 50 27 87 - 5

**Medlems- och lokalavdelnings-
registrering – Prenumeration**

Allan Forsberg
Kimröksgatan 5
296 35 Åhus
044-240527
lekmanna@hotmail.com

Tryck: LH Tryck, Box 224,
523 25 Ulricehamn

Hemsidan

www.lekmanikyrkan.se

Presstopp

Nr 4-20 senast den 30 nov 2020

UPPHOVSRÄTTSSKYDD

Allt material, texter och bilder, som
publiceras i "Lekman i Kyrkan"
och på www.lekmanikyrkan.se är
upphovsrättsskyddat.

Användning får ske endast
med Svenska Kyrkans
Lekmannaförbunds tillåtelse.

Redaktionen

Guds Hus

"Herre, jag älskar din boning,
den plats där din härlighet bor."

(Ps 26:8)

Gud från ditt hus, vår tillflykt, du oss kallar
ut i en värld där stora risker väntar.
Ett med din värld, så vill du vi skall leva.
Gud gör oss djärva!

Lyft oss, o Gud, ur våra trogna vanor.
Krossa vårt skal av värdighet och blyghet.
Lös oss från jaget, ge oss kraft att älska.
Gud gör oss fria!

Ge oss din blick för dolda möjligheter.
Ge fantasi att finna nya medel,
Gud, i din tjänst för fred och bröd åt alla.
Gud, gör oss kloka!

Människors krav skall pressa oss, och tvivel,
oro och jäkt skall tynga våra sinnen.
Låt oss då känna att din kärlek bär oss.
Gud, gör oss glada!

(SvPs 288)

Kära läsare!

Jag ska här nedan ge er två olika beskrivningar om den heliga natten. Det är verkligen i två helt olika miljöer det sker. Båda är ju påhittade, men ändå sanna. För huvudsaken är ju Jesu födelse, och det viktigaste är ju inte hur det såg ut just då, utan vad som hände.

Vi har ju förstås Julevangeliet I Luk 2:1-7, där bibelns berättelse om vad som hände finns. Och den berättelsen vet jag att ni alla kan och känner till.

Det första jag vill skriva om är en dikt från Elsa Beskows läsebok "Vill du läsa". Jag vet att nästan alla 40-talister känner till den och kanske får ett leende på läpparna.

Jesus-barnets födelsedag

*Du lilla vackra Jesusbarn
Som ligger där på strå,
Du borde ha en bädd av dun
Med fina lakan på*

*För att du föddes denna dag
Har hela världen fest,
Och därför skulle väl just du
Bli firad allra mest!*

*Men ingen julklapp alls du fått
Jag kan det ej förstå.
För din skull alla jordens barn
Ju fullt av klappar få!*

*Jag ville duka dig ett bord
Med små paketer på,
Och alldeles i bordets mitt
En tårta skulle stå.*

*Och runt omkring en vacker krans
Av blommor och av blad.
Du lilla vackra Jesusbarn,
Då bleve du väl glad?*

Den andra berättelsen kommer från boken Stillbilder, bibelmeditationer av Ken Gire, Libris förlag.

För folkräkningens skull måste den utvalda familjen färdas etthundratrettifem kilometer. Josef går, medan Maria – som är

inionde månaden – rider i damsadel på en åsna. Hon känner varje krängning, varje hjulspår och varje sten på vägen.

Innan de hinner fram är den lilla byn Betlehem fylld till bristningsgränsen med resenärer. Härbärget är fullbelagt. Man kunde skatta sig lycklig om man lyckades lägga beslag på en liten fläck på golvet. Nu är det sent, alla sover, och det finns inte plats för fler.

Men lyckligtvis är inte värdshusvärden inte bara ute efter siklar och skärvar. Visst är hans stall fullt med gästernas djur, men kan de hitta en egen vrå där, så för all del. Josef kastar en blick på Maria, som är mitt uppe i en värk. "Det blir bra" säger han utan att tveka till värdshusvärden.

Natten är tyst när Josef öppnar stalldörren. Det gnisslar i gångjärnen. Samtidigt uppmärksammar djurens disharmoniska kör deras intrång i stallet. Stanken är frän och stickande, eftersom dagens timmar inte räckt till för att ta hand om gästerna, än mindre om kreaturen. En liten oljelampa som de fått till låns av värdshusvärden kastar ett faddrande sken och dansande

skuggor på väggarna. Ett oroligt ställe för en kvinna i födslovåndor. Långt hemifrån. Långt från nära och kära. Långt från vad hon tänkt sig för sin förstfödde.

Men Maria klagar inte. Det är en lättnad bara detta att äntligen sitta av åsnan. Hon lutar sig bakåt mot väggen med svullna fötter, ont i ryggen och allt intensiare och tätare värkar.

Josefs blick far runt i stallet. Inte en minut att förlora. Snabbt. En krubba kunde fungera som babysäng. Hö skulle fungera som madrass. Filtar? Filtar? Jovisst, hans mantel. Den får duga. Och de där trasorna som hänger på tork kommer väl till pass. En kraftig värk och Maria viker sig dubbel. Han rusar efter en hink vatten.

Förlossningen skulle inte bli enkel vare sig för mor eller barn. Alla den hör sonens kungliga privilegier upphörde nämligen i och med befruktningsoögonblicket.

Ett skrik från Maria skär genom tystnaden denna stilla natt. Josef kommer andfädd tillbaka med vattnet svimpande ur trähinken. Babyns hjässa har redan trängt sig ut

i världen. Svetten lackar i Marias förvridna ansikte medan Josef – den mest osannolika barnmorskan i hela Judeen – rusar fram till henne.

De ofrivilliga sammandragningarna räcker inte till, och Maria måste krysta efter bästa förmåga - det var nästan som om Gud vägrade komma till världen utan hennes medverkan.

Josef hinner lägga en kappa under henne, och med en sista krystning och en lång suck är födslosmärterna sedan över.

Messias har kommit.

Hoptryckt huvud efter den trånga färden genom förlossningsgången. Ljus hy, eftersom det tar pigmentet dagar eller till och med veckor att bli synligt. Slem i öronen och näsborrarna. Våt och hal av fostervatten. Den store Gudens son bunden med en navelsträng till en judisk flicka av enkel härkomst.

Babyn kiknar och hostar. Instinktivt vänder Josef honom upp och ned och rensar luftvägarna.

Sedan skriker han. Maria tar fram bröstet och sträcker sig efter den huttrande babyn. Hon lägger honom på bröstkorgen, och hans hjälplösa skrik lugnar sig. Det lilla huvudet rör sig upp och ner i den okända terrängen. Detta blir det första gossekungen lär sig. Maria känner hans hjärtklappning när han trevar sig fram och vill bli ammad.

Gudomen ammad av en jungfrus bröst. Kan något vara mer förbryllande – eller mer outgrundligt?

Josef sitter utmattad, tyst och förundrad. Babyn blir mätt och suckar belåtet – det gudomliga Ordet begränsat till några obegripliga ljud. Då fäster han för första gången blicken på sin mors ögon. Gudomen försöker fokusera blicken. Världens ljus skelar.

Hennes ögon blir fulla av tårar. Hon rör vid hans lilla hand. Och händer som en gång formade bergskedjor klamrar sig fast vid hennes finger.

Hon tittar upp på Josef, och genom tårarnas slöja vidrör deras själar varandra. Han drar sig närmare, kind mot kind med sin trolovade. Tillsammans slukar de förundrat Jesusbarnet med blicken. Hans tunga ögonlock börjar slutas. Det har varit en lång färd. Kungen är trött.

Därmed hade Gud stigit ner i mänsklighetens varma sjö nästan utan en krusning på vattenytan Utan pomp och ståt.

Där man kunnat vänta sig änglar fanns bara flugor. Där man kunnat vänta sig statsöverhuvuden fanns bara åsnor, några fastjudrade kor, ett nystan till får, en bunden kamel och några nyfikna lagårdsmöss.

Förutom Josef fanns det ingen som kunde dela Marias smärta. Eller hennes glädje. Jo, det fanns änglar som förkunnade Frälsarens ankomst – men bara för en hop arbetsklädda herdar. Och jo, en strålande stjärna sken på himlen och markerade hans födelseplats – men bara tre utlänningar gjorde sig mödan att titta uppåt och följa efter den.

I den lilla staden Betlehem ägde så denna stilla natt Guds sons födelse rum... allt medan världen sov.

Ja, så olika kan en och samma händelse beskrivas och jag tror att vi blir lika berörda av båda texterna men på olika sätt. De väcker i alla fall en del tankar. Det är väl kanske likadant med allt vi hör eller läser. Vi påverkas av den som skriver beroende på vår egen kunskap, stämning, miljö och lust. Och säkert av många fler faktorer. Det borde vi nog tänka mer på när vi hör eller läser.

Vilken berättelse om Jesu födelse vi än hör, så kom ihåg att ta emot Jesus på allra bästa sätt. Det gör att vi får den allra bästa julen.

Nu önskar jag er alla en riktigt God Jul och Gott Nytt År var ni än läser julevangeliet.

*Gerd Holmström,
andre vice förbundsordförande*

Bönenätverket Vägen

Bönenätverket Vägen föddes en morgon vid Kilianjaros fot 2015. I min vanliga bibel och bönestund började ordet i Hewsekiel 22:30 tala till mig: ”Jag sökte bland dem efter någon som skulle bygga en mur och ställa sig i gapet för mig till försvar för landet så att jag inte skulle fördärva det. Men jag fann ingen”.

Jag tänkte då i första hand inte på landet utan på den svenska kyrkan, som jag älskar, som gett mig så många ljuvliga minnen och som jag tjänat i drygt 50 år efter prästvigningen tredje söndagen i advent 1968 i Hätnösands domkyrka. Allt var förvisso inte bra då heller i kyrkans yttre och inre liv men med nyktra ögon kunde jag ändå i vår tid inregistrera en tillbakagång som mångårige kantorn i Vemdalen i Härjedalen Bo Lingsell i ett samtal med mig hellre ville kalla ett ”ras”.

Ja, kalla, dystra statistiska siffror talar. Varje år går ca. 1000 personer, nästan ett helt Halmstad, ur svenska kyrkan. På landsbygden, som jag kommer ifrån, håller faktiskt svenska kyrkan på många håll att dö. Under en trettioårsperiod har hälften av de svenska kyrkoförsamlingarna försvunnit och lagts samman i storpastorat. Prästen bor inte längre på platsen utan kommer bilande till sina gudstjänster och far sedan därifrån. Av ungefär 2.300 prästgårdar i Sverige i början av 1900-talet – viktiga samlingspunkter i församlingslivet – finns idag

endast några hundra kvar. På 50 år har antalet av dem, som döper sina barn och gifter sig i kyrkan, gått ner med ungefär hälften. Bara 25 % av tonåringarna konfirmerar sig – ungefär 90 % för 50 år sen. I vissa församlingar är konfirmationen ett minne blott. Och ännu allvarligare egentligen – på de senaste trettio åren har antalet gudstjänstbesökare sjunkit med ca. 2/3. I 80 % av svenska kyrkans församlingar samlas enligt en uppgift jag fått mindre än 20 personer till gudstjänst, vare sig det är corona eller inte. En kvinna jag träffade i Närke i somras sa till mig: ”Är vi åtta på gudstjänsten hos oss är vi många”.

Bibelordet i Hes. 22:30 plus min kärlek till svenska kyrkan fick mig att börja samtala med vänner om att starta ett bönenätverk för att be att svenska kyrkan skulle tända och vända. En liten skara på 12 personer sjösatte projektet vid en samling i Buråskyrkan, Göteborg i slutet av augusti 2015. Idag är vi 445 medlemmar i nätverket.

Ordförande i bönenätverket är Anders Åström, tillika ordförande för Lekmannaförbundet i Skara stift. Om vi från första början fick ett nära ”syskon” så var det just Lekmannaförbundet – inte minst genom dess ordförande, vännen Anders Nordberg. Lekmannaförbundet representerar för mig något av det bästa svenska kyrkan har. På inte så få platser bär Lekmannaförbundet en hel del av det

Carl-Erik Sahlberg och biskop Andreas Holmberg vid Vägensamlingen i S:ta Clara kyrka i september.

inre församlingsarbetet. För mig representerar Lekmannaförbundet de många kyrkvärdarna, syföreningarna och de trogna kyrkobesökarna. Därför är jag så glad över det goda samarbetet mellan Lekmannaförbundet och vårt bönenätverk Vägen.

Därför ville jag inbjuda Lekmannaförbundets medlemmar att gå med oss och stå med oss i bön för svenska kyrkan. Däremot får man inte lämna sin lojalitet till Lekmannaförbundet – båda rörelserna behövs och flera rörelser behövs och behöver stå sida vid sida för att få se svenska kyrkan tända och vända.

Vill gärna sluta med några positiva tecken i svenska kyrkan. Personligen tycker jag att vi idag har ett gott biskopskollegium – kanske det bästa på väldigt länge. I september hade nätverket Vägen t.ex. en mycket bra samling i S:ta Clara med nye stockholmsbiskopen Andreas Holmberg som uttryckte ett tydligt krismedvetande över kyrkans läge idag. Vid första advent

fanns biskop Johan Dalman i Strängnäs med i bönen för Sverige tillsammans med bl.a. kardinal Anders Arborelius och pingst-ledaren Daniel Alm. Det initiativet var ett samarrangemang mellan Vägen, Lekmannaförbundet och Sverigebönen. I coronatider sänder många församlingar digitalt. S:ta Clara hade t.ex. ett program med mig som sågs av 30.000 tittare. Från lokala sammanhang kommer goda rapporter, inte minst från ungdomsarbetet. Församlingen Hedvig Eleonora i Stockholm har fått se flera konfirmander bli kvar i församlingsarbetet och i Mjölkuddskyrkan i Luleå domkyrkoförsamling ser man nu bl.a. fulla konfirmandgrupper och en stor gospelkör. EFS i Askersund och svenska kyrkan i Jörlanda har sett antalet ungdomar öka på ungdomssamlingarna o.s.v. Vägen vill vara ett "positivt hejarop" till alla de många goda krafter som finns i vår svenska kyrka.

Corrie Ten Boom, överlevande från nazisternas koncentrationsläger, sa: "Djävulen ler när vi gör upp planer, han ler när vi är alltför stressade men han darrar när vi ber". Så fortsätter vi tillsammans att be – att vår älskade svenska kyrka ska tända och vända. Det kan ske!

Foto Magnus Aronson

Carl-Erik Sahlberg
TD.f.d. direktor i S:ta Clara Stockholm

RIKSÅRSMÖTE (RIKSKONVENT) 2022

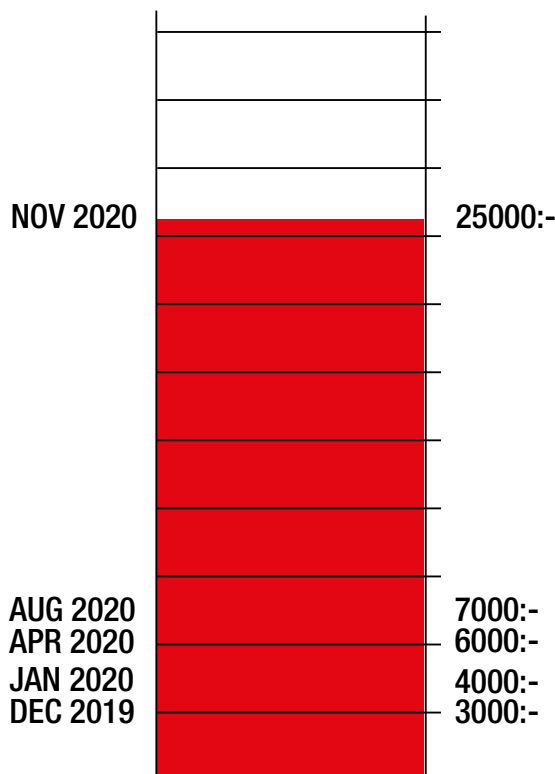
Svenska Kyrkans Lekmannaförbund fyller 104 år 2022 och har för avsikt att under sommaren 2022 fira sin trofasta gemenskap i Kristus på Åh stiftsgård i Göteborgs stift "Kom till mig, alla ni som är tyngda av bördor; jag skall skänka er vila" (Matt 11:28)

För att finansiera Lekmannaförbundets samling på Åh stiftsgård under sommaren 2022 med kostnader för lokaler, föredragshållare, musiker, transporter m.m. behöver förbundet ekonomiskt stöd/hjälp. Lekmannaförbundet väddar om en penninggåva, oaktat gåvans storlek liten eller stor - till glädje för förbundets sammankomst och verksamhet. Gåvan tas tacksamt emot genom insättning på Lekmannaförbundets plusgiro **502787-5**.

Anteckna **"Sommarmöte 2022"** i det utrymme som finns för meddelande till mottagaren. Upplysning om kostnader och inkomster knutna till sommarmötet (Riksårs mötet) kommer att lämnas senare. Lekmannaförbundet gläds åt och uppmuntrar alla till engagemang och ansvarstagande för att på frivillig och ideell grund tjäna vår Svenska kyrka och därmed Kristus inom alla kyrkans fyra verksamhetsområden: gudstjänstliv, diakoni, undervisning och mission. Härutöver vill Lekmannaförbundet främja kristen gemenskap och fördjupning av kunskapen om kristen tro och kyrkans liv (tradition) samt uppmuntra till och faktiskt skapa opinion för kristna värderingar i samhället. Gud, låt Lekmannaförbundets Riksårs möte 2022 och hela förbundets verksamhet genom dessa gåvor bli till välsignelse och glädje för Ditt rike!

I frid och tacksamhet över ditt bidrag!

Anders Nordberg

LÅT OSS FORTSÄTTA BE FÖR SVERIGE:

*för befrielse från Corona-pandemin, kriminalitet och annan ondska,
för hälsa och välgång, för folkets omvändelse till Gud
- i Jesu namn!*

*t ex varje dag med Sverigebönen kl 19.00 eller
varje måndag kl. 21.00 med nätverket Vägen och dess bönebrev
eller med Lekmannaförbundet vid de tidpunkter som bestäms i stiftsförbund och kårer
då kan vi bli många som ber tillsammans!*

För stöd i bönen och gemenskap, välkomna att kontakta:

*S:ta Clara kyrka Sverigebönen Sv. Kyrkans Lekmannaförbund Nätverket Vägen
<https://www.svenskakyrkan.se/stockholmsdomkyrkoforsamling/sta-clara-kyrka>
<http://sverigebonen.se/> <http://lekmanikyrkan.se/> www.vagen.nu*

Stockholms stift igår och idag

FRÅN STOR STAD TILL STORSTAD Stockholms stift igår och idag

CAROLINE KROOK

Caroline Krook och Stockholms stift är jämgamla och förutom sina egna år som tjänstgörande biskop har hon haft förmånen att träffa samtliga biskopar i stiftet. Därför löper den berättelsen som en röd tråd i ett av bokens avsnitt. Vi får genom de olika biskoparna se hur både kyrkan och samhället har utvecklats i ett Stockholm som gått från stor stad till storstad.

ART NR: 52638484
PRIS: 269 KR/ST

Pris:
269 kr

Beställ på verbum.se

VERBUM

Kyrkans födelse enligt evangelisten Lukas med missionärerna PETRUS och Paulus samt kyrkans tillväxt därefter med några namn och företeelser under de första århundrandena – Petrus, Paulus, Gnosticism, Marcion, Irenaeus och Tertullianus, Clemens och Origenes

De romerska myndigheterna tolererade de kristna (kyrkan) så länge dessa (kyrkan) ansågs utgöra en judisk sekt.

Under de första trettio åren hade kristendomen liksom judendomen skydd genom de romerska lagarna. Det var kanske därför som Paulus underströk 'en god regerings välsignelser'. Genom att judendomen och kristendomen började gå skilda vägar, förlorade de kristna de förmåner som judarna hade haft. Judarna hade fått särskild befrielse från att ta del i kejsarkulten. Samma befrielse sökte de kristna, eftersom också de bara erkände en Gud och tjänade en Herre, Jesus Kristus. När nu den kristna kyrkan alltmer kom att bestå av f.d. hedningar (icke judar) kunde densamma inte längre söka skydd under judendomens vingar. De kristna nekade offra den allra minsta rökelse på den gudomliga kejsarens altare vilket trots att det endast var en symbolhandling uppfattades som ett uttryck för illojalitet. Den romerska attityden mot de kristna blev allt mindre gynnsam. Under kejsar **Neros** tid (54-68) uppstod kortvariga och lokala förföljelser vilka intensifierades år 64. Den romerske historikern **Tacitus** skrev i början av 100-talet att kejsar Nero hade försökt att lägga skulden på de kristna sedan ett rykte uppstått att han själv hade startat den brand som förstörde mycket av staden Rom. Omfattningen av de förföljelser som ägde rum under kejsar Neros ledarskap har ansetts överdrivna men i Bibelns sista bok, Uppenbarelseboken, omnämns svåra förföljelser av de kristna i provinsen Asien på kejsar **Domitianus** tid (81-96). Av en brevväxling mellan kejsar **Trajanus** och **Plinius d.y.** (ståthållare för Bitynien åren 111-113) framgår att det vid denna tid var belagt med dödsstraff, om man bekände sig till kristendomen. Om det upptäcktes

Petrus.

att en människa var kristen, gavs hon tillfälle att avsvära sig sin tro. Om hon då vägrade detta, skulle hon avrättas. Detta var troligen ett vanligt förfaringsätt vid denna tid. Sju brev finns kvar som **Ignatius, biskop i Antiokia**, skrev i början på andra århundradet, när han var på väg till Rom för att bli avrättad, eftersom han var kristen. I de breven nämner han andra som "gått före mig från Syrien till Rom till Guds ära." Ett av breven är adresserat till **Polykarpus, biskopen i Smyrna** (Izmir i nuvarande Turkiet), som i sin tur blev martyr vid 86 års ålder omkring 156-160.

Omkring mitten av andra århundradet blev **biskop Thelesphorus av Rom** avrättad. När kejsar **Marcus Aurelius**, som avskydde de kristna, regerade åren 161-180, blev de troende avrättade i själva Rom och i provinser i Gallien och i Afrika. De rättsliga grunderna för förföljelserna och avrättningarna av de kristna var dunkla. Många beslut fattades på grund av ryk-

Paulus.

ten, t.ex. att de kristna var kannibaler (möjligen på grund av missuppfattningar om nattvarden), att de kristna var ateister (eftersom de likt judarna inte hade några avgudar i sin helgedomar) och att de gjorde sig skyldiga till blodskam (de kristnas kärlek till varandra var välbekant). Kristna skribenters dementier brydde man sig inte om. Sannolikt var det ett brott bara att bära namnet "kristen" – toligen därför att ett förkastande av de romerska gudarna ansågs hota den fred och det välstånd som gudarna sades föra med sig. Att vägra att tillbedja kejsaren kunde också tas som ett tecken på förräderi. Trots perioder av förföljelser fortsatte kyrkan att växa. Motståndets stormar fick evangeliets låga att flamma så mycket klarare. Den latinska teologins fader **Tertullianus** skrev: "Martyrernas blod är utsäde". Även senare förföljelser i full skala t.ex. under kejsarna **Decius** (249-251) och **Diocletianus** (284-305) – den våldsammaste av alla tidigare motståndare till den kristna tron – **hjälp**

till att rensa kyrkan från en del av sina ljumma medlemmar. Mycket litet är känt om detaljer i kyrkans tillväxt under det andra och tredje århundradet. Det finns bara glimtar av en livskraftig kyrka som stadigt expanderade och vann inflytande i samhället. Tron hos en förföljd minoritet höll sakta och stilla på att bli en mäktig kraft i kejsardömet.

Termen användes först av den engelska poeten och religionsfilosofen Henry More.

Kristna mötte dock redan under det första århundradet (0-100) och inte minst under det andra århundradet (100-200) utmaningar inifrån. När vi läser **Paulus** första brev till församlingen i Korint ser vi tydligt att kyrkan (församlingen) redan under det första århundradet konfronterades med många problem bland sina egna medlemmar. Det fanns en tendens till splittring i små partier, som samlade sig kring vissa ledargestalter eller som kanske bildats på grund av olika betoningar av vissa lärosatser. Det fanns kristna som undervisade falskt om uppståndelsen. Paulus varnade för falska ledare. En framstående församlingsmedlem levde ett omoraliskt liv. Enstaka kristna drog varandra inför rätta för små oenigheter. Missförstånd hade uppstått om betydelsen av den kristna friheten. Några uppträdde störande vid gudstjänster. När vi läser Paulus andra brev blir vi upplysta om kontroverser och maktkamp mitt i en uppmuntrande församlingstillväxt. Några opponerade sig mot hednamission och andra ifrågasatte Paulus egen roll inom församlingen. Några försökte blanda ihop kristna och icke kristna begrepp. I Johannes första brev talas det om dem som en gång hade tillhört den kristna gemenskapen men som nu lämnat densamma. De avvikande förnekade Jesu sanna mänsklighet. Under det första århundradet uppstod och förenades en samling religiösa ideer och system med hemvist i tidiga kristna och judiska sekter, ett synsätt som kan förenas i begreppet **Gnosticism** (att ha kunskap). De grupper som betraktades som gnostiker betonade fenomenet personlig andlig kunskap (**gnosis**) över den ortodoxa läran, över traditioner och myndighet samt över kyrka. Gnostisk kosmogoni betraktar den materiella existensen i stället som bristfällig eller ond, i allmänhet en åtskillnad mellan en högsta, dold Gud och en ondskefull mindre gudomlighet (ibland associerad med Jahve i Gamla testamentet) som är ansvarig för att skapa det materiella universum. Gnostiker ansåg att huvudfrälsning motsvarade kunskap om den högsta gudomligheten i

form av mystisk eller esoterisk (hemlig, svårbegriplig, ockult och mystisk) insikt. Många gnostiska texter handlar inte om begrepp om synd och omvändelse, utan om illusion och upplysning. **Gnosticismen har beskrivits som en elitistisk religiös filosofi eftersom anhängarna ansåg sig äga en exklusiv kunskap (gnosis) som var vida överlägsen det som kyrkan lärde ut.**

Gnostiska skrifter har blomstrat särskilt i medelhavs världen ända in på 200-talet då fäderna i den tidiga kyrkan fördömde dem som **kätteri** (villolärar, i strid med den förhärskande trosuppfattningen). Ansträngningar för att förstöra dessa texter var i stor utsträckning framgångsrika. Gnostiska teologer fick mycket litet att skriva om. Å andra sidan fann många lärare t.ex. **Valentinus** att deras tro låg i linje med kristendomen. I den gnostiska kristna traditionen ses Kristus som en gudomlig varelse som har tagit mänsklig form för att leda mänskligheten tillbaka till ljuset. Dock är gnosticism inte ett enda standardiserat system, och betoningen på direkt erfarenhet möjliggör en mängd olika läror, inklusive olika strömningar som **Valentianism** och **Sethianism**. I det persiska imperiet spreds gnostiska ideer så långt bort som till Kina via rörelsen **manicheism** medan **manandaismen** fortfarande lever i Irak.

Under flera århundraden var den mest vetenskapliga kunskapen om gnosticism begränsad till antiketteriska skrifter från ortodoxa kristna som t.ex. **Irenaeus av Lyon** och **Hippolytus av Rom**. Intresset för gnosticismen förnyades efter upptäckten av Egyptens **Nag Hammadi-bibliotek 1945**, en samling sällsynta kristna och gnostiska texter, inklusive **Thomasevangeliet** och **Johannes apokryfon**. En viktig fråga inom vetenskaplig forskning är kvalificeringen av gnosticism som **antingen ett interreligiöst fenomen** eller en **självständig religion**? Gnosticismen började således göra sig starkt gällande inte minst under det andra århundradet (100-200). **En stor andel kyrkoledare**

Marcion.

insåg att åsikter som omfattades av gnosticistiska idéer skulle leda till en total förödelse av den kristna tron och måste därför kraftigt bekämpas. En annan utmaning för den kristna kyrkan kom från en förmögen skeppsredare vid namn **Marcion** som kom till Rom strax före år 140 från staden Sinope i området Pontos, vid Svarta Havet. Marcion var son till biskopen av Sinope och han var teolog och filosof. Marcion började lära ut sin egen variant av antijudisk kristendom. Han organiserade sina efterföljare i en motståndarkyrka, som grundade egna församlingar över hela kejsardömet och som utgjorde ett hot mot den sanna tron. Marcions egna lära kallades för **Markionism**, utvecklad ur den tidiga kristendomen, traditionell grekisk filosofi och gnosticism. Då han inte fick gehör för sina tankar i den etablerade kristna kyrkan grundade han sin egen kyrka med bas i Rom. Denna kyrka växte sig snart mycket stark men förklarades vara hädisk av den etablerade kyrkan. Sommaren 144 samlade Marcion de kristna ledarna i Rom till ett möte där han ansåg att det var dags för kyrkan att ta sitt ansvar och bryta med Judendomen. Det fick till följd att Marcion blev bannlyst av den etablerade kyrkan efter mötet. Marcion ansåg att det fanns två gudar – skapelsens och Gamla testamentets gud som ett lägre väsen å ena sidan – och den gode Guden som Jesus Kristus har uppenbarat å den andra. Jesus Kristus var inte människa utan rent andlig och Jesu död var en skenbar död. Mot bakgrund härav räknas Marcions lära som en gren

av gnosticisismen även om den på många punkter skiljer sig från denna.

Några decennier senare år 160 ff uppstod en ny rörelse i Frygien i det centrala Mindre Asien., som starkt betonade Jesu omedelbara återkomst och världens snara undergång. Denna rörelse blev känd som **Montanism** – en blandning av profetisk entusiasm och sträng asketism (Montanisterna). Rörelsen var upphov till en söndring inom kyrkan som varade i över 100 år. Senare var det teologiska kontroverser om Kristi sanna natur som påkallade mycken uppmärksamhet och som splittrade den kristna enheten och försvagade kyrkans vittnesbörd.

Inom kyrkan konfronterades alltså ideer och människor med skilda bakgrunder. Kyrkan måste ge klara direktiv inte minst åt dem som blev kristna i en så illa beryktad hamnstad som Korint, ökad för sin omoral. Kyrkan måste lösa upp befintligt tryck att återgå till hedniska sedvänjor och till judendomen. Kyrkan måste komma till klarhet om vad som var rätt inställning till samtida seder och kulturföreteelser och treva sig fram genom olika uppfattningar med helt nya frågeställningar och problem där inte några tidigare erfarenheter kunde ge vägledning. Framstående, betydelsefulla tänkare framträdde under slutet av andra århundradet (100-talet) och under början av tredje århundradet (200-talet). Vid slutet av andra århundradet (100-200) var den nya tron på god väg att bli den mäktigaste och mest påträngande rörelsen inom kejsardömet. Många av den tidens skarpaste hjärnor blev vandrare på "Vägen". En rad teologer och skribenter försvarade den kristna tron gentemot folkliga anklagelser och mot mer sofistikerade angrepp. Även om flertalet apologetiska skrifter var tillägnade olika kejsare var det till skribenternas och till tidens bildade publik som desamma vände sig. Om de kunde bemöta anklagelserna från kristendomens fiender och peka ut vissa brister inom hedendomen, hoppades de att de skulle kunna ändra på den allmänna uppfattningen om de goda nyheterna och leda många till omvändelse. Många män ägnade alla sina intellektuella och andliga gåvor åt denna sak; *Aristides, Justinus Martyren, lärjungen Tatianus, Athenagoras, Theofilos av Antiokia, den okände författaren till Brevet till Diognetus och Melito, biskopen av Sardis*, ägnade alla sina intellektuella och andliga gåvor åt denna sak.

Mot slutet av andra århundradet skrev **biskopen i Lyon** i Gallien, **Irenaeus** (130 – 202) **fem stora böcker mot gnostiska irrläror** inom sitt område. Hans teologi var förankrad i Bibeln och i kyrkans läro-satser, och hans skrifter kom att utöva ett stabiliserande, positivt inflytande inom kyrkan. Han skrev om vilken betydelse Kristi verk och Guds plan i historien hade för hela världen och banade väg för senare kristna historietolkningar av sådana kyrkofäder som Augustinus. De verkliga intellektuella giganterna kom senare.

Irenaeus föddes i Mindre Asien och blev undervisad av Polykarpus, biskop i Smyrna. Han begav sig till Gallien där han blev biskop i Lyon år 177. Med sina skrifter sökte han bemöta gnostiska

Irenaeus.

idéer, vilka var vanliga särskilt i detta område. Hans två huvudskrifter var *Mot kätterierna* (fem böcker som "vederlägger den föregivna visheten") och *Den apostoliska förkunnelsens bevis* en bok som visar att Gamla testamentet når sin fullbordan i den kristna tron. Irenaeus betonade väsentliga kristna läror, som ifrågasattes av gnostikerna: att världen skapades av Gud, att Jesus Kristus, Guds son, dog för att frälsa människor och att människors kroppar ska uppstå. Han hänvisade till den kristna trons historiska rötter och hävdade att Den heliga skrift talar om en rad förbund, genom vilka samme Gud i allt högre grad uppenbarade sig för människorna, allteftersom de var redo att ta emot. Irenaeus utvecklade tanken att Kristus som sann människa och sann Gud gick samma väg som Adam gått men med ett annorlunda resultat. Därför att Jesus har genomlevt alla tidsåldrar, får hela mänskligheten del av hans helgelseverk. Gnostikerna menade sig vara bärare av hemliga traditioner, ärvda från apostlarna. För att bemöta detta utvecklade Irenaeus ett annat slags apostolisk succession. Han hävdade att kyrkan inom sig bevarade fundamentala trossanningar från apostlarnas tid genom sina lärare. Irenaeus förklarade alltså den kristna teologin på olika sätt: t.ex. att **trons kanon (rättesnöre) bevaras i kyrkan som en nyckel till Skriftens tolkning**, att **nattvarden** innehåller "en jordisk och en gudomlig verklighet" och att

jungfru Maria intagit platsen som "den nya Eva". All sin undervisning sökte han grunda på vad Skriften lär.

Tertullianus.

En verklig intellektuell gigant under samma tid eller i anslutning till den samma var **Tertullianus** (150-225) – den latinska teologins fader. Han föddes i Kartago i provinsen Afrika omkring år 150. Tertullianus blev omvänd till kristendomen i fyrtioårsåldern (ca 190-195) och började då skriva böcker i syfte att främja den kristna tron. Samtliga de böcker han skrev på grekiska har gått förlorade men 31 böcker på latin har överlevt. Tertullianus *Apologetik* underströk kristendomsförföljelseernas både rättsliga och moraliska oförnuft medan andra böcker sökte ge mod åt dem som stod inför sitt martyrskap. Tertullianus angrep kättarna, förklarade Herrens bön och dopets betydelse och drog upp riktlinjerna för en renlärig tolkning av treenigheten. Han var den som först använde det latinska ordet **trinitas** (treenighet). Tertullianus kom under en längre tid att vara ansluten till den montanistiska rörelsen. Hans intellektuella briljans och språkliga mångsidighet gjorde honom till en av sin tids mest kraftfulla skribenter – nästan lika inflytelserik som Augustinus i utvecklandet av västerländsk teologi. Medan Tertullianus var verksam i Kartago, höll Alexandria på att bli ett annat intellektuellt centrum för kristen tro österut. Alexandria hade varit en viktig kulturell huvudort sedan den grundades av Alexander den Store på 300-talet f.Kr. och den ägde en av den antika världens stora bibliotek. Det var ju troligen i Alexandria som Gamla testamentet först översattes från hebreiska till grekiska – de fem Moseböckerna (hebreiska Tora)

Clemens.

med 72 skriftlärda översättare (**Septuaginta** = 70) på 200-talet. Den berömde judiske filosofen Filon bodde där ungefär på Jesu tid. Han försökte omtolka judendomen i den grekiska filosofins

Origenes.

anda. Omkring år 185 fanns det i Alexandria en omvänd stoisk filosof vid namn **Pantainos**, som undervisade de kristna där. Pantainos hade troligen besökt Indien. Som lärare vid skolan för katekumener efterträddes han av **Clemens** och sedan av **Origenes**. Trots vissa tider med intensiv förföljelse kom denna skola i Alexandria att få oerhörd betydelse för stärkande av kristen tro och betydelse genom att den drog till sig ett stort antal sökare. Clemens och Origenes främsta insats var att presentera evangeliet i en sådan språkform som folk, som var förtrogna med grekisk kultur i sin högsta form kunde förstå. En gång för alla lyckades de vinna aktning för den nya tron hos de intellektuella. Förutom Origenes kvalitet som nyskapande teolog gjorde han en enorm insats som bibelforskare.

Han var en av de få kristna lärde före reformationen som gjorde sig besväret att lära sig hebreiska, så att han kunde läsa Gamla testamentet på originalspråket. Senare blev han tvungen att lämna Alexandria och bege sig till Caesarea, där han fortsatte att skriva och undervisa. På 200-talet utvidgade kyrkan sina gränser både geografiskt och socialt häpnadsväckande snabbt. Kyrkan började anta dimensionerna av ett eget kejsardöme inom det romerska imperiet. Den ständiga samfärdseln mellan olika kyrkor, biskopssynoderna, breven som budbärare bar kors och tvärs över romarriket och den lojalitet som de kristna visade mot sina ledare och mot varandra gjorde ett starkt intryck t.o.m. på kejsarna. Ändå kunde sådant lätt tolkas som ett hot mot regeringen.

Kyrkans tillväxt förverkligades fortsättningsvis genom uppdrag och liv knutna till namn och möten som Martin av Tours, Athanasius, kyrkomötet i Nicea, Ambrosius, Augustinus, kyrkomötet i Konstantinopel etc. Dessa var näringsställen, oaser och vägmärken om vilka upplysning lämnas i nästkommande nummer av Lekman i Kyrkan.

Petrus – Paulus – Gnosticism – Marcion – Irenaeus – Tertullianus – Clemens – Origenes

Anders Nordberg

Olivier Messiaen

1908 – 1992

Kompositör, Organist och Ornitolog

Olivier Messiaen är en av 1900-talets stora och mest betydelsefulla **kompositörer**. Han utvecklade en egen musikalisk stil som utgick från västerländsk konstmusik till vilken han fogade också element från indisk och annan asiatisk musik, antik grekisk metrik (versform) och fågelsång. Många av hans musikaliska verk är utflöden av hans starka **katolska tro**. Senare i livet skrev Olivier: *"Som barn var jag oerhört tilltalad av den katolska tron, och av musiken, men också av teater och teaterdekor. Endast de två första passionerna blev varaktiga."* Hans musik är rytmiskt komplex och harmoniskt och melodiskt använde han ett system som han kallade *"lägen för begränsad transponering"*, vilket abstraherades från de materialsystem som genererades av hans tidiga kompositioner och improvisationer. Även som **lärare** var han betydelsefull för konstmusikens utveckling inte minst under andra hälften av 1900-talet. Olivier skrev musik för kammarensembler och orkester, sångmusik, liksom för soloorgel och piano och han experimenterade med användning av nya elektroniska instrument som utvecklats i Europa under Oliviers livstid. År 2008, 100 år efter Oliviers födelse, uppmärksammades han över hela världen genom festivaler och konserter, så ock i Sverige.

Olivier Eugène Prosper Charles **Messiaen** föddes i Avignon den 10 december 1908 i en litterär familj – son, till en engelsklärare och Shakespeare-översättare,

Pierre Messiaen, och till en poet, **Cécile Sauvage**. Cécile skrev poesiboken *L'âme en bourgeois* (Den spirande själen) och det sista kapitlet i *Tandis que la terre tourne* (När jorden vänder) under sin graviditetstid och tillägnade boken sin ofödde son, som hon förutsåg skulle bli konstnär. Olivier ansåg sig ha blivit mycket influerad av moderns dikter och såg dem som profetiska om hans kommande liv. Olivier, blev **en till katolicismen hänförd följeslagare** och hävdade att han var född **"troende"**. Hans föräldrar var dock agnostiker.

Under första världskriget gick Oliviers far, Pierre Messiaen, ut i kriget medan hans mor, Cécile, flyttade med sina barn till sin broder i Grenoble. Där började Olivier redan som sjuåring spela piano och komponera. Tidiga musikaliska influenser var **Calaupe Debussy** och **Chris-**

toph Willibald Gluck. Senare flyttade familjen till Paris där Olivier vid elva års ålder, år 1919, påbörjade utbildning vid musikkonservatoriet. Han stannade kvar vid konservatoriet till 1930 och utnämndes samma år, vid 22 års ålder, till organist i kyrkan *La Sainte Trinite*. Olivier behöll denna uppgift under resten av sitt liv.

I Paris studerade han bl.a. för de kända namnen **Maurice Emmanuel** (grekisk metrik och musikhistoria), **Paul Dukas** (komposition) och **Marcel Dupré** (orgel). Under 1930-talet komponerade Olivier flera verk för sitt instrument (orgel) och gjorde sig känd för innovativa improvisationer, vilket föranledde också en hel del kritik från kyrkan själv där en mer tradi-

tionell musiksmak var rotad. Hans kanske mest kända orgelverk är *La Nativité du Seigneur* vilket skrevs 1935, där hans personliga stil blev mycket tydlig.

Olivier gifte sig 1932 med violinisten **Claire Delbos** och fick med henne sonen **Pascal** 1937. Olivier skrev flera verk för Claire och makarna framträdde ofta tillsammans, Olivier som pianist och Claire som violinist. Olivier skrev själv texter till sångcyklerna *Poèmes pour Mi* (Mi var Oliviers smeknamn för Claire Delbos) och *Chants de Terre et de Ciel*, där käleken, äktenskapet och familjen var teman, uttryckta i delvis religiösa, delvis surrealistiska ordalag. År 1936 bildade Olivier tillsammans med **Yves Baudrier**, **André Jolivet** och **Daniel-Lesur** tonsättargruppen *La Jeune France* (Young France). Gruppen angrep lättsinne till förmån för en levande musik med impulser av uppriktighet, generositet och konstnärlig samvetsgrannhet. Oliviers karriär avvek dock snart från denna polemiska fas.

Som svar på ett uppdrag att bidra i en ljus- och vattenshow på floden Seine under **Parisutställningen 1937** visade Olivier sitt intresse för att använda musikinstrumentet **Ondes Martenot** (ett elektroniskt musikinstrument som uppfanns 1928 av en man med namn Maurice Martenot – två högfrekventa tongeneratorer där man spelar med hjälp av en ring som dras på en tråd). Med hjälp av detta instrument komponerade Olivier *Fetes des belles eaux* för en ensemble av sex medlemmar. Olivier inkluderade användning av instrumentet i flera kompositioner. Flera orgelverk med flera rörelser komponerades under denna tid. Han arrangerade sin orkestersvit *L'ascension* (Uppstigningen) för orgel och ersatte orkesterversionens tredje sats med en helt ny sats, *Transporter de joie d'une âme devant la gloire du Christ qui est la sienne* (Ekstasier av en själ till Kristi ära som är själens egen), Han skrev också de omfattande cyklerna *La Nativité du Seigneur* (Herrens födelse) och *Les corps glorieux* (De härliga kropparna).

När andra världskriget bröt ut 1939 splittrades gruppen.

Olivier blev vid denna tid alltmer intresserad av ornitologi och började på allvar notera fågelsång från alla fåglar i Frankrike. Han ordnade fågelsångerna efter häckningsplatser och regioner, vilket han i mindre skala gjort redan i unga år.

Kring år 1940 i samband med Frankrikes engagemang i andra världskriget blev Olivier som menig soldat, krigsfånge och internerades i lägret Stalag VIII A i Zgorzelec – tidigare Görlitz. Under tiden som krigsfånge komponerade Olivier sin *Quatuor pour la fin du temps* (kvartett under tidens slut – för de fyra tillgängliga instrumenten, piano, violin, cello och klarinett) Verket framfördes först av Olivier och medinternerade för en publik av internerade och fängelsevakter. Här spelade kompositören (Olivier) på ett dåligt underhållet upprätt piano under iskalla förhållanden. Den tvingade introspektionen och reflektionen av lägerlivet gav frukt i ett av 1900-talets klassiska musiks erkända mästerverk med titeln *"Tidens slut"* som hänvisar till apokalypsen, och också till det sätt som Olivier, genom rytm och harmoni, använde tiden på, ett helt annat sätt än sina föregångare och samtida. Han utnämndes till professor i **harmoni** strax efter att han släpptes från Görlitz 1941.

År 1941 återvände Olivier vid 33 års ålder till Paris, då som lärare vilket yrke han innehade fram till sin pensionering. Hans hustru Claire Delbos drabbades dessvärre svårt av sjukdom och tillbringade de tolv sista åren på en anstalt fram till sin död 1959 (1947-1959). Olivier blev därmed en ensamstående far och en ensamstående uppföstrare av sin son Pascal.

Från mitten av 1940-talet föreläste Olivier Messiaen över hela världen. Rektorn vid Pariskonservatoriet, Claude Delvincourt, införde för Oliviers skull en kurs som först hette musikestetik, men som därefter kom att byta namn till musikalisk analys, musikfilosofi och slutligen analys. En lång rad av 1900-talets kompositörer har studerat för honom bl.a. Pierre Boulez, Iannis Xenakis, Alexander Goehr, Karlheinz Stockhausen, Allan Pettersson, Georg Benjamin, Myung-whun Chung, Quincy Jones och därtill **Yvonne Loriod**, som blev hans andra fru.

Han utnämndes till professor i **komposition** 1966 vid konservatoriet i Paris – två utnämningar med positioner som han innehade fram till sin pension 1978.

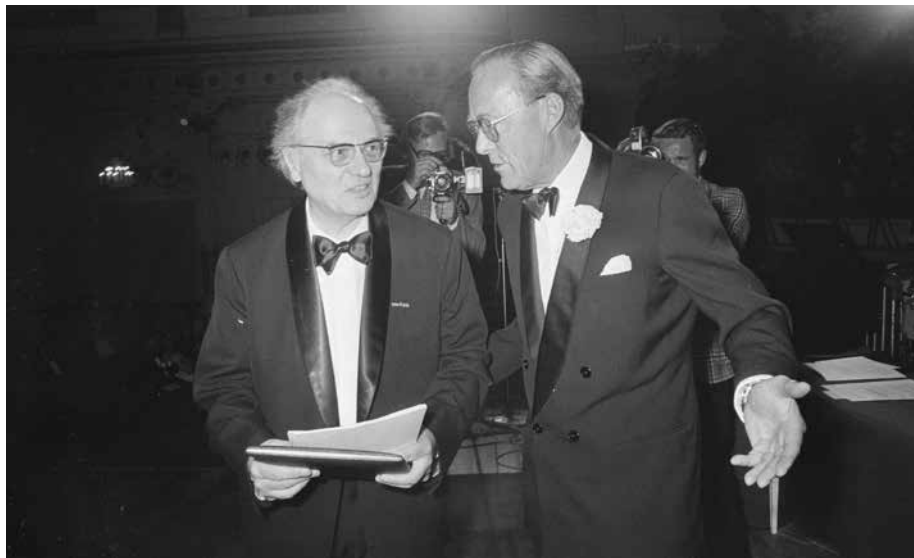
Vid konservatoriet i Paris sammanställde han sin *Technique de mon langage musical* (Teknik för mitt musikaliskt språk) som publicerades 1944, där han citerar många exempel från sin musik, sina kompositioner, särskilt kvartetter. Även om han bara befann sig i mitten av sin levnadstid beskrev hans elever honom som en enastående lärare. Bland hans tidiga studenter fanns kompositörerna Pierre Boulez och Karel Goeyvaerts. Andra elever var Karlheinz Stockhausen 1952, Alexander Goehr 1956-57, Tristan Murail 1967-72 och George Benjamin under slutet av 1970-talet. Den grekiska kompositören Iannis Xenakis hänvisades 1951 till att inhämta kunskap från Olivier till stöd för tillskapandet av sin musik. Olivier uppmanade Xenakis att dra nytta av sin bakgrund inom matematik och arkitektur i sin musik. År 1943 skrev Olivier *Visions de l'Amen* (Visions of the Amen) för två pianon med Yvonne Loriod och Olivier själv som medverkande. Kort därefter komponerade han den enorma solopianocykeln *Vingt Regards sur l'Enfant-Jesus* (Tjugo blickar på barnet Jesus) för Yvonne Loriod. Han skrev även *Trois petites liturgies de la présence divine* (Tre små liturgier av den gudomliga närvaron) för Yvonne Loriod vilka liturgier avsågs att bli utförda av en kvinnlig kör med orkester, och som inkluderade en svår solopianostämman. Två år efter *Visions de l'Amen* komponerade Olivier sångcykeln *Harawi*, det första av tre verk inspirerade av legenden om Tristan och Isolde. Det andra av dessa verk om mänsklig (i motsats till gudomlig) kärlek var resultatet av ett uppdrag från **Serge Koussevitzky**. Olivier informerade om att kommissionen inte angav längden på arbetet eller orkesterns storlek. Detta blev den tionde satsen benämnd *Tarangalila-Symphonie*. Det är inte en konventionell symfoni utan snarare en utökad meditation på glädjen över mänsklig förenig och kärlek. Olivier besökte USA 1949, där hans musik leddes av Koussevitsky och Leopold Stokowski. Hans *Tarangalila-Symphonie* framfördes först i USA 1949 under ledning av Leonard Bernstein.

Olivier undervisade i en analysklass vid Paris Konservatorium (**Conservatoire**). År 1947 undervisade han två veckor i Budapest. Därefter undervisade han vid Tanglewood och i Darmstadt. Han experimenterade med sätt att göra skalor av andra element än tolvtonstekniken (inklusive varaktighet, artikulation och

dynamik) analoga till den kromatiska stigningsskalan. Resultaten av dessa innovationer var "*Mode de valeurs et d'intensités*" för piano (från *Quatre études de rythme*). Under denna tid experimenterade han också med *musique concrète* – musik för inspelade ljud.

När Olivier 1952 ombads att tillhandahålla ett teststycke för flöjtister vid Paris konservatorium, komponerade han verket *Le merle noire* (svartfågeln) för flöjt och piano. Medan Olivier länge hade fascinerats av fågelsång och fåglar hade figurerat i flera av hans tidigare verk t.ex. *La Nativité*, *Quatuor* och *vingt* var hans flöjtstycken helt baserade på sången av svartfågeln (kråka, korp, råka). Denna utveckling tog han till en ny nivå med sitt orkesterverk 1953 *Réveil des oiseaux* – där materialet nästan helt består av den fågelsång man kan höra mellan midnatt och middagstid i Jurabergen. Från och med denna period införlivade Olivier fågelsång i alla sina kompositioner och flera verk där fåglar ingår i såväl titel som ämne. Olivier var enligt utsago en mer musikalisk observatör av fågelsång än någon tidigare ornitolog.

Efter det att Oliviers första fru, Claire Dubois, lämnade jordelivet 1959 gifte

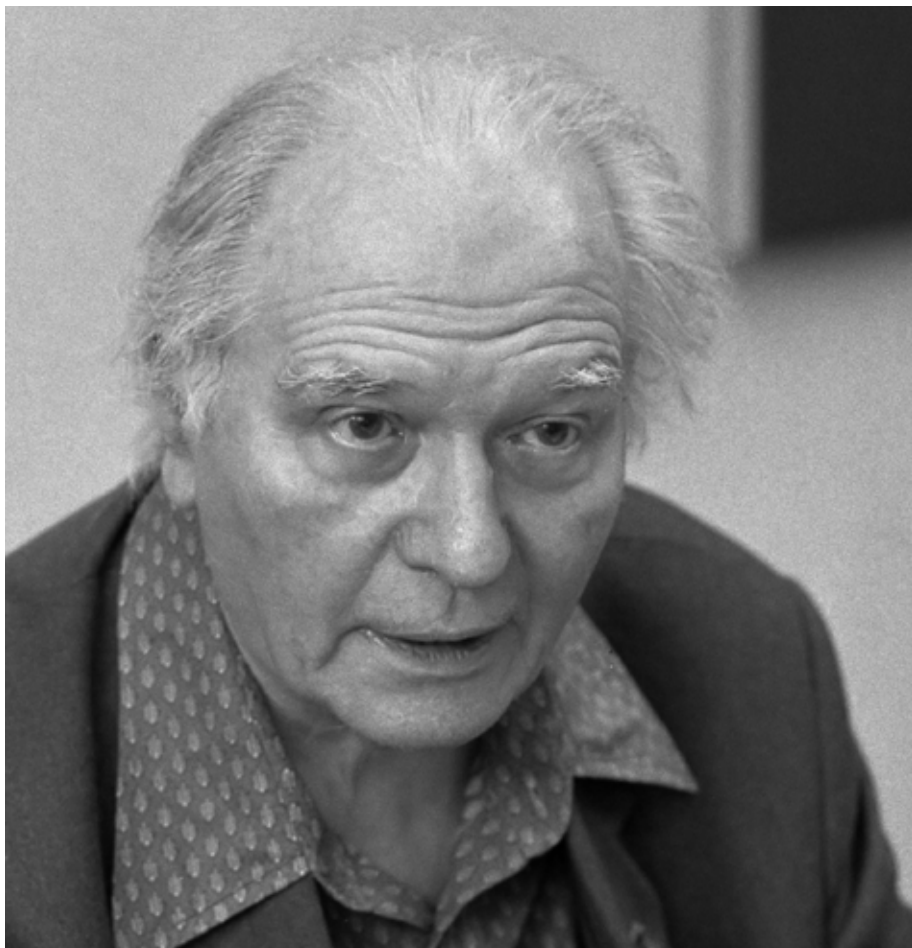
Prins Bernhard delar ut Erasmuspriset till Olivier Messiaen.

han sig med *Yvonne Loriod* 1961. Nu började Olivier företa långa och omfattande resor, delta i musikaliska evenemang och söka och transkribera sånger från mer exotiska fåglar. Yvonne hjälpte ofta Olivier i hans detaljerade studier av fågelsång genom att gå med honom och genom att göra bandinspelningar för senare referens. Olivier besökte Japan 1962 där Gagaku-musik och No-teatern inspirerade orkestern "japanska skisser" *Sept haikai* som innehåller stiliserade

imitationer av traditionella japanska instrument.

Oliviers rykte som kompositör fortsatte att växa och 1959 nominerades han till **officer för Legion d'honneur**. År 1966 utnämndes han officiellt till **professor i komposition vid konservatoriet i Paris**, detta även om han rent faktiskt hade undervisat i komposition under flera år. Ytterligare utmärkelser var inval i **Institut de France** 1967 och **Akadémie des beaux arts** 1968, **Erasmuspris** 1971 utmärkelsen av **Royal Philharmonic Society Gold Medal** och **Ernst von Siemens Music Prize** 1975, **Sonning Award** (Danmarks högsta musikaliska ära) 1977, **Wolf Prize in Arts** 1982 och överlämnandet av **Croix de Commandeur** av den belgiska kronorden 1980.

Oliviers nästa verk var den omfattande *La Transfiguration de Notre Seigneur Jesus-Christ*. Kompositionen uppehöll honom från 1965 till 1969 och bland de medverkande musikerna ingår en tiodelad kör med 100 röster, sju soloinstrument och en stor orkester. Dess fjorton rörelser är en meditation över historien om Kristi förvandling. Strax efter avslutad tid fick Olivier i uppdrag att komponera ett stycke till USA:s 200-års jubileum. Han ordnade ett besök i USA 1972 och inspirerades av Bryce Canyon i Utah. I Utah observerade han kanjonens distinkta färger och dess fågelsång. Resultatet blev orkesterstycket *Des canyons aux étoiles*, med tolv röster vilket utfördes första gången 1974 i New York. År 1971 ombads Olivier att komponera ett stycke för Parisoperan. Olivier övertalades 1975 att acceptera uppdraget och började ar-

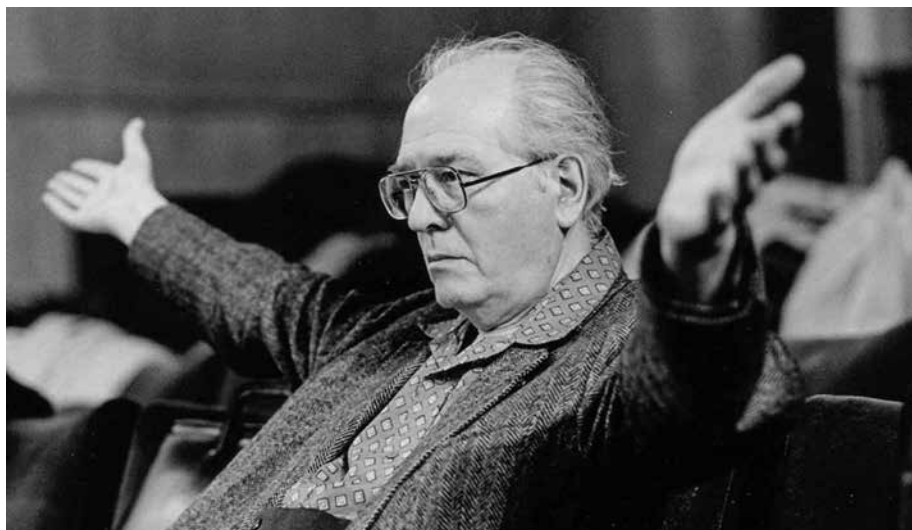

beta med sin *Saint-Francois d'Assise*. (den helige Franciskus av Assisi.) Hans sista större verk var operan eller som han själv kallade detsamma skådespelet vilket bearbetades under åtta år. Han använde alla de kompositionstekniker han utvecklat under sin halvsekelånga musikaliska gärning. Operan skrevs för en mycket stor orkester, cirka 150 personer, inklusive en stor slagverkssektion. Kompositionen var krävande och gjorde honom upptagen under åren 1975-1979. Orkestreringen genomfördes 1979-1983. Olivier kallade som sagt slutprodukten för ett skådespel snarare än en opera. Olivier skrev ett eget libretto. Kompositionen framfördes först 1983.

Olivier lämnade sina uppgifter som utbildare vid konservatoriet i Paris under sommaren 1978. Han befordrades 1987 med högsta utmärkelsen i **Légion d'honneur, Grand Croix** (en utmärkelse den franska Hederslegionen-orden – instiftad av Napoleon Bonaparte 1802 – Frankrikes förnämsta statsorden) En operation förhindrade hans deltagande i firandet av **hans 70-årsdag 1978**, men tio år senare **1988** hyllades han med en komplett föreställning i Londons Royal Festival Hall of Francois och han deltog själv i föreställningen. Samtidigt härmed publicerade *Eratos* en sjutton stycken rik CD-samling med Messiaens musik inklusive en skiva av honom själv i samtal med Claude Samuel. Olivier började lida av allt starkare ryggbesvär med smärta som krävde upprepade operationer. Trots detta kunde han fullborda ett uppdrag från New York Philharmonic Orchestra vilket resulterade i orkesterstycket *Élairs sur l'au-delà* med premiär den 27 oktober 1992 sex månader efter hans död. Olivier lämnade jordelivet i Clichy (Paris) **den 27 april 1992** (83 år).

Sammanfattningsvis tillhörde Olivier Messiaen egentligen inte någon särskild musikalisk riktning eller skola, men som vi erfar utvecklade han verkligen en högkvalitativ egen stil. Han gjorde det genom att utveckla egna idéer om rytmik och inspirerades av och inkorporerade element från grekisk musik, indisk musik och fågelsång. Den epok under vilken Olivier var verksam betecknas som **Modernism**, vilken också utgör beteckning på den musik som han var upphovsman till.

Den viktigaste influensen som påverkade Oliviers musik var hans starka kristna tro, som i alla sammanhang var mycket

betydelsefull i hans liv. Han hyste i detta stor kärlek till **Guds skapelse** - till naturen och alldeles särskilt till fåglarna i naturen som han beskrev som de allra främsta musikerna på jorden. Som vi har erfarit använde Olivier också ofta teman från fågelsång i sina verk! Han studerade fågelsång i fåglarnas naturliga miljöer och gjorde noggranna nedteckningar av sången, både i Frankrike och i andra länder. Han började förverkliga detta intresse redan i 18-årsåldern, men framför allt från 1940-talet blev det ett mycket betydelsefullt inslag i musiken. Verket *Catalogue d'Oiseaux* är baserat på noggranna studier av fåglar och deras miljöer runtom i Frankrike medan *Oiseaux exotiques* utgår från ljuden av tropiska fåglar i Asien och Amerika.

Olivier tog fram ett system av symmetriska skalor kallade "*Begränsat transponerbara*". Till skillnad från de traditionella kyrkoskalorna kan de begränsat transponerbara skalorna bara transponeras ett fåtal gånger innan de upprepar sig själva. Olivier var synestetisk och upplevde att klanger och toner hade olika färger. Dessa upplevelser var viktiga för honom i hans musikskapande. Han skrev ofta utförliga kommentarer till sin kompositioner där han gav noggranna beskrivningar av de färger han tänkte sig i samband med olika inslag i verket.

Oliviers musik var inte omedelbart uppskattad. Musiken blev på 1940- och 1950-talen kritiserad dels av vänner till konventionell musik, vilka såg Oliviers musik som svår, dels av den nya generationen kompositörer, bland andra **Pierre Boulez**, som tyckte illa om att Olivier blandade tonala och icke tonala element i t.ex. *Turangilasympfonin*. Efter färdigställandet av denna symfoni skrev Oli-

vier några mycket experimentella verk, t.ex. *Quatre études de Rythme*, som gjorde honom mer populär hos de unga musikförespråkarna. Så småningom lämnade han dock denna inriktning och återgick till sin personliga stil i de flesta av hans senare verk.

Olivier Messiaen skrev också flera **böcker** i vilka han redogör för sina musikaliska idéer, t.ex. *Technique de mon langage musical* 1944.

100 år efter Oliviers födsel o och 16 år efter hans död - 2008 – arrangerade de svenska Messiaeneleverna **Hans-Ola Ericsson** och **Carl-Axel Dominique** en svensk internationell Messiaenfestival där man under tolv dagar hyllade Olivier främst genom att framföra hans verk. I samband därmed framförde också Konsertorganistutbildningen från Piteå Musikhögskola kompositörens samtliga orgelverk under en maratonkonsert den 19 april. Den stora mångfalden i Olivier Messiaens verk kan inordnas under följande rubriker:

Orkesterverk minst 20 verk
Kammarmusik minst 15 verk
Pianomusik minst 19 verk
Orgelmusik minst 21 verk
Musik för ondes Martenot minst tre verk
Vokalmusik minst 15 verk
Opera 1 verk (Franciskus av Assisi)
Elektronisk musik 1 verk (Timbres-durées) för tape

Anders Nordberg

Källor:

WIKIPEDIA

Webbplats om Olivier Messiaen

Omfattande anteckningar i samma källmaterial

Olivier Messiaen – en kort biografi

Frågesport med psalmtema

1. Lina Sandell Berg har skrivit några av våra mest älskade psalmer, som Blott en dag. Hur många finns i psalmboken?

- 1. 15
- X. 30
- 2. 3

2. Vilken känd europeisk kompositör tillika musikaliskt underbarn har skrivit musiken till sommarpsalmen O vad världen nu är skön?

- 1. Piccolo
- X. Mozart
- 2. Liszt

3. Det finns tillägg till psalmboken med andra färger, vilken färg har Psalmer i 2000-talet?

- 1. Röd
- X. Blå
- 2. Orange

4. Nyskrivna psalmer skrivs framförallt på AF-stiftelsen, med namn efter en känd svensk psalmförfattare. Vad hette han?

- 1. Anders Frostenson
- X. Alexander Fleming
- 2. Andreas Fogelqvist

5. En av de främsta medarbetarna med den nuvarande psalmboken var författaren och översättaren Britt G Hallqvist. Ibland sägs det att G:et stod för Genial, men egentligen hette hon?

- 1. Garbo
- X. Gerda
- 2. Goliat

6. Psalmerna i psalmboken är tematiskt ordnade, vilket är det första temat?

- 1. Gud
- X. Kyrkan
- 2. Lofsång & tillbedjan

7. I den nuvarande psalmboken finns inledningsvis ett antal psalmer som var samma i andra samfunds psalmböcker, projektet hette SamPsalmer. Hur många psalmer omfattar det?

- 1. 325
- X. 700
- 2. 101

8. Den senaste utgåvan av psalmbok i Sverige är den katolska kyrkans psalmbok som kom ut år 2013, som heter ett kvinnonamn, nämligen

- 1. Anna
- X. Cecilia
- 2. Helena

9. En populär psalm i många sammanhang är den danska julpsalmen 297 Härlig är jorden. Men vilken är psalm 298?

- 1. Glädjens herre
- X. Gud, ditt folk är vandringsfolket
- 2. O, hur saligt att få vandra

10. Den mest spridda svenska psalmen skrevs efter ett åskoväder i Småland. Den engelska versionen How great thou art har spelats in av Elvis. Vad heter den på svenska?

- 1. Hur stor du är
- X. Bred dina vida vingar
- 2. O store Gud

11. Psalm 235 kallas för Pärlporten, men har sin första rad som rubrik. Hur börjar den?

- 1. Som en härlig gudomskälla
- x. Vilken vän vi har i Jesus
- 2. Var jag går i skogar, berg och dalar

12. Psalmboken innehåller mer än psalmer. Vad av följande finns inte i psalmboken?

- 1. Bönbok
- X. Kartor på Paulus resor
- 2. Lilla katekesen

13. Till sist, vilken är den första psalmen i psalmboken?

- 1. Gud, vår Gud, vi lovar dig
- X. Vår Gud är oss en väldig borg
- 2. Ge Jesus äran

Sofija Pedersen Videke

13.
12.
11.
10.
9.
8.
7.
6.
5.
4.
3.
2.
1.
Facit:

Söndagen efter Nyår

GUDS HUS

Ämnet för Svenska kyrkans predikotexter under Söndagen efter Nyår är **Guds Hus** med bibeltexter hämtade från **Första Samuelsboken 3:1-10** (Gamla Testamentet), **Hebreerbrevet 3:1-6** (Epistel) och **Lukas evangelium 2:42-52** (Evangelium).

Söndagens gammaltestamentliga läsning ger uttryck för Guds tal och rop till en människa (Samuel) just i ett till Herrens ära uppfört Guds Hus (Tempel) vilket rop besvarades med orden *"Tala, din tjänare hör!"*.

I staden Shilo tre mil norr om Jerusalem, fanns ett tempel (**Guds Hus**) dit människor kom för att be och offra till Herren. Till detta **tempel** vallfärdade också varje år en man vid namn Elkana och hans familj. Elkana hade två hustrur: Peninna och Hanna. Peninna hade flera barn medan Hanna var barnlös. I Första Samuelsbokens början är det Hanna som står i centrum. Vid ett av familjens årliga besök i Shilo grät och bad Hanna intensivare än vanligt. Hon blev iakttagen av prästen Eli som trodde att hon var berusad. Men det var inte berusning utan förtvivlan över att hon inte hade några barn. När prästen förstod det kunde han lova henne att hon skulle bli mor.

Undret skedde också. Hanna, den barnlösa, fick en son och hon gav honom namnet Samuel vilket angav att han var ett bönebarn. Enligt sitt löfte lämnade

Hanna honom några år senare tillbaka till **templet** och Samuel fick sin uppfostran hos prästen Eli. Hanna tackade och sjöng lovsång till Gud över barnet Samuels ankomst och existens vilken lovsång är en nära parallell till Marias lovsång (Lukas 1:46-56). Till både form och innehåll var och är Hannas lovsång en förebild till Marias lovsång.

Det var också i **templet (Guds Hus)** som Herren uppenbarade sig för den unge Samuel. Likt en ny Mose fick han sitt möte med Herren och sin kallelse att vara ledare för folket. Samuel blev den siste och störste av israel's domare. Han blev profet, ja också den som motvilligt smörjde den förste kungen i Israel, motvilligt för att i Israel skulle Gud vara kung medan bland andra folk, var kungen gud.

"Den unge Samuel, tjänade nu Herren, under Elis uppsikt. På den tiden var det ovanligt att Herren talade till människor, och profetsyner förekom sällan. Då hände en gång följande. Eli, vars ögon, nu blivit så svaga att han inte kunde se, låg och sov på sin vanliga plats. Tempellampan var ännu inte släckt, och Samuel låg och sov i Herrens tempel, där Guds ark stod. Då ropade Herren på Samuel. 'Här är jag', svarade han, och han sprang bort till Eli och sade. 'Här är jag, du ropade på mig'. Men Eli svarade: 'Jag har inte ropat, Gå och lägg dig igen.' Då gjorde han det. Ån en gång ropade Herren på honom. Han steg upp och gick bort till Eli: 'Här är jag,

*du ropade på mig.' Men Eli svarade: 'Nej min son, jag har inte ropat. Gå och lägg dig igen'. Samuel hade inte ännu lärt känna Herren och ännu inte fått ta emot hans ord. För tredje gången ropade Herren på Samuel, som åter steg upp och gick bort till Eli: 'Här är jag, du ropade på mig.' Nu förstod Eli att det var Herren som ropade på pojken, och han sade till Samuel att lägga sig igen. 'Och om någon ropar på dig skall du säga: **Tala, Herre, din tjänare hör.** Och Samuel gick tillbaka och lade sig. Då kom Herren och ställde sig där och ropade som förut. 'Samuel, Samuel!' och han svarade: **'Tala, din tjänare hör.'**" (Första Samuelsboken 3:1-10)*

Kyrkans Hus är verkligen en boning, en plats där Herrens härlighet bor. Sådana platser konkretiserar trons förbindelse med Gud, öppen för predikan, undervisning, åkallan, samtal och bön och kan anta formen av t.ex. en fysisk trosgemenskap, ett tält, en byggnad, ett tabernakel, ett särskilt kyrkorum, en synagoga, ett tempel etc. Den plats, det Guds Hus som beskrivs i dagens gammaltestamentliga text är ett 'tempel' där Samuel tjänade Gud under prästen Elis uppsikt. I detta Guds Hus talade Gud till Samuel och Samuel svarade Gud att han var Guds tjänare, öppen för att lyssna på det Gud sade. Guds hus (t.ex, templet) är en verklig mötesplats mellan Gud och människor.

I andra årgångens gammaltestamentliga läsning lyssnar vi genom profeten Jesaja

till Guds upplysning om kommande kallelse dels av okända folkslag, dels av den gudlöse och den ondskefulle med vädjan om åkallan och omvändelse till Herren (Guds hus) med erbjudande av oändlig nåd för den som vänder om, för den som söker Guds hus.

"Du skall kalla på folkslag du inte känner, folkslag som inte känner dig skyndar till för Herrens, din Guds skull, Israels Helige, som skänkt dig härlighet. Sök Herren medan han låter sig finnas, åkalla honom medan han är nära. Må den gudlöse överge sin väg, den ondskefulle sina planer. Må han vända om till Herren så skall han förbarma sig över honom, vända om till vår Gud, som för alltid vill förlåta." (Jesaja 55:5-7)

I tredje årgångens gammaltestamentliga läsning lyssnar vi genom Första Kungaboken till kung Salomos ord och omsorg om samt bön för det **Guds hus** (Jerusalems första tempel – **Kung Salomos tempel**) som Salomo lät bygga:

"Salomo sade: 'Och Herren lät sitt ord gå i fullbordan: Jag efterträdde min far David på Israels tron, så som Herren hade lovat och jag byggde huset åt Herrens, Israels Guds, namn. Men kan verkligen Gud bo på jorden? Himlen, himlarnas himmel, rymmer dig inte, än mindre detta hus som jag har byggt. Vänd dig ändå hit, hör din tjänares bön och åkallan, Herre, min Gud. Lyssna på det rop och den bön jag nu uppsänder, och lät din blick, natt och dag, vila på detta hus, den plats om vilken du sagt: Här skall mitt namn vara. – Hör den bön som din tjänare ber, vänd mot denna plats. Hör din tjänare och ditt folk Israel då de åkallar dig, vända mot denna plats; må du själv lyssna på dem i himlen, där du tronar. Hör dem och förlåt!" (Första Kungaboken 8:20, 27-30)

Tronföljden efter kung David var inte självklar vilket bl.a. fick till följd att hans visaste son, Salomo, smörjdes till kung redan innan kung David dog. Det som betonas i Första Konungaboken är Salomos vishet, inte hans realpolitiska handlingar. Salomo ärvde sin fars rike och han lyckades i stort sett bevara fred med grannfolken under sin regeringstid. Det var **kung Salomo** som fick **ansvara för och låta bygga Israels första tempel (Guds Hus)** vilket föregicks av initiativ och **lång planering också av kung Salomos far, kung David – allt underställt Gud**. Över huvud taget var kung Salomo en stor byggmästare. Han lät uppföra många palats

och etablerade handelsförbindelser med länder runt Israel och Juda rike.

Söndagens epistel är hämtad från Hebreerbrevet 3:1-6 där brevskrivaren beskriver **Guds Hus** som vi *heliga som har fått kallelsen till himlen* så länge vi behåller den frimodighet och stolthet som vårt hopp ger oss:

"Ni heliga som har fått kallelsen till himlen, se därför på aposteln och översteprästen som vi bekänner oss till, Jesus som var betrodd av den som hade utsett honom, såsom Mose var betrodd i hela Guds hus. Men han visar sig värdig större härlighet än Mose, liksom en byggmästare äras mer än det hus han har byggt. Varje hus har en byggmästare, men den som har byggt allt är Gud. Väl var Mose betrodd i hela hans hus, men som tjänar för att vittna om det som senare skulle förkunnas; Kristus däremot var som son betrodd att råda över hans hus. Och hans hus är vi, så länge vi behåller den frimodighet och stolthet som vårt hopp ger oss." (Hebreerbrevet 3:1-6)

Både vad gäller författare och adressat till detta brev råder som vi vet viss ovisshet. Att uppgift om författare saknas i texten var en av anledningarna till att det rådde delade meningar i fornkyrkan om Hebreerbrevet skulle bekräftas som en del i kanon – de auktoritativa böckerna i kyrkan – eller inte. Paulus har varit på förslag som författare men både till stil och innehåll skiljer sig brevet så mycket från Paulus brev att detta inte är troligt. Andra namn som nämnts är **Apollos** – förespråkades av Martin Luther – och **Lukas samt Silas**, men enighet kring denna fråga har inte uppnåtts. På samma sätt diskuteras om Hebreerbrevet skrevs till **judekristna** eller till **hednakristna**. Det mesta talar enligt Anders Sjöberg för att det är till judekristna i ett hellenistiskt kulturellt sammanhang som brevet vänder sig. Undervisningen i brevet är centrerad kring **offertjänsten i tabernaklet** som den beskrivs i Gamla testamentet. Brevet är emellertid skrivet på grekiska, inte hebreiska, och citaten från Gamla testamentet är hämtade från **Septuaginta**, (översättning av Gamla testamentet från hebreiska till grekiska i början av 200-talet och genom 72 skriftlärdar i Alexandria). Det råder dock inte någon osäkerhet om huvudbudskapet. Mottagarna av brevet uppmanas på olika sätt att stå fasta i sin hängivenhet till Kristus mitt i de svåra omständigheter som de befinner sig i.

Åter kommer författaren med en vädjan till de kristna hebreerna. Det har hänt något avgörande genom Guds sons existens på jorden. Hebreerna som är mottagare av brevet är "heliga" men för den skull inte 'fullkomliga' utan avskilda åt Gud. De har nåtts av en "himmelsk kallelse" och tagits upp i Guds rike. Därför uppmanas de att ständigt se på Jesus. Han är vår "apostel" och vår "överstepräst". Begreppet **apostel** står för **ett befullmäktigt sändebud, som kunde handla och tala på sin Herres vägnar**. Det är just det som Sonen har gjort. Det är honom som vi bekänner oss till. Vi vet att han troget utförde det uppdrag som han fått.

Så följer en jämförelse med Moses, som också var trogen i det uppdrag som han hade fått. För judarna var Moses den störste som någonsin levat. Gud hade visat Moses ett förtroende som inte ens profeterna hade fått, och han hade varit **"trogen i hela Guds hus** (4 Mos 12:7) – han som Jesus. Och likväl vilken skillnad! **Moses** var **trogen som tjänare**. Han tjänade i det Hus som Gud hade skapat. Det han gjorde var inte något slutgiltigt, utan bara ett vittnesmål om vad som skulle komma. **Kristus** är **Sonen**, som med rätta är **styresman över det hus** som han själv har varit med om att skapa. **Hans hus är det nya Israel**, det som ska bestå. Och där är vi upptagna. Om vi . . . här kommer åter förmaningen. Vi måste hålla fast vid det vi fått – frimodighet och segervisat hopp. Det är fråga om en verklighet som ger oss grundad anledning att vara frimodiga. Det segervissa hoppet "återger ett svåröversatt uttryck, som talar om hoppets stolthet" (berömmelse). Det är fråga om den segervissa, i motståndares ögon övermodiga glädje och trygghet som evangeliet skänker.

Andra årgångens epistel är hämtad från Paulus brev till församlingen i **Rom**, från den del av brevet som kan benämnas *Tacksamhetens liv*:

"Jag ber er bröder, vid Guds barmhärtighet, att frambära er själva som ett levande och heligt offer som behagar Gud. Det skall vara er andliga gudstjänst. Anpassa er inte efter denna världen, utan lät er förvandlas genom förnyelsen av era tankar, så att ni kan avgöra vad som är Guds vilja: Det som är gott behagar honom och är fullkomligt." (Romarbrevet 12:1-2)

Oberoende av bakgrund är församlingen som helhet "bröder", syskon. Alla har **Guds barmhärtighet** att tacka för sitt nya liv. I sina liv kallas de att gestalta sin

tacksamhet till Gud, sin andliga guds-tjänst. Paulus tecknar här det kristna livet som en process, som möter motstånd. Det kommer både från den gudsfrånvända världens livsstil och tankemönster och inifrån det egna jaget. Det är svårt att inte anpassa sig efter de gamla livsmönstrens segslitna vanor. Varifrån hämtar man kraften? I vissheten om Guds barmhärtighet, i nya tankar om vad Gud vill. I tacksamheten. Likgiltighet och trötthet hotar. En rykande veke kan inte tända sig själv. Församlingens medlemmar kan hjälpa varandra att hålla hoppet för sina ögon och aldrig låta bönen dö. Efter det att Paulus har talat om det Gud har skänkt oss i Kristus talar Paulus här i Romarbrevets andra del med förmaningar. Ingen skall tro att man kan bli kristen genom att följa en rad goda sederegler. Först kommer det som Kristus har gjort för oss, sedan kommer det vi ska göra för honom.

Och detta som vi gör får aldrig bli ett villkor, en prestation genom vilken vi förtjänar rätten att vara Guds barn. Det är i stället *en följd av det som Gud har gjort med oss*. Paulus säger som inledning till alla övriga förmaningar att *vi skall fullgöra vår andliga tempeltjänst detta i motsats till den utvärtes tempeltjänsten*, den som gällde i det gamla förbundet. Där kunde ju offren vara syndaofter, gåvor som man frambar till försoning för sin synd. **Men sedan Kristus har försonat sig en gång för alla till försoning för alla världens synder, är alla sådana offer avskaffade. De enda offer som finns kvar är tack-offren.** Och de består i att **vi offrar oss själva åt Gud, i tacksamhet för det han har gjort för oss.** Offren är inte 'andliga' i den meningen att de skulle vara något enbart invärtes och osynligt. Det är **våra kroppar vi skall frambära**: vårt dagliga liv, vårt arbete, vår synliga existens. Det är fråga om ett levande offer, människan själv med alla sina krafter, med hjärta och själ. **Offret är heligt, därför att Kristus har helgat det genom sin död. Det hade aldrig kunnat bli 'sådan Gud vill ha det' om inte Gud försonat allt.** Paulus manar oss, **"vid Guds barmhärtighet" att bära fram detta offer.** Vi ska göra det **av tacksamhet för att Gud har varit så gränslöst barmhärtig.** Vi får göra det, inte för att vi har en gåva att komma med, som är Gud värdig, utan för att Gud i sin barmhärtighet låter oss få vara hans barn och träda fram inför hans ansikte. Lovad vare Kristus.

När vi på det viset ständigt på nytt över-

lämnar oss åt Gud sker det något med oss, I stället för att vi anpassar oss åt den här världen, vilket vi nödvändigtvis gör, om vi inte formas av Gud, blir vi nu förvandlade. Detta sker måhända inte på en enda gång och inte för alltid, men vi kommer in i det skeende som Paulus tidigare skildrat och som innebär att den gamla människan tuktas och dödas samt att det nya livet från Kristus blir verklighet. Vi får ett nytt sätt att tänka och vi kan bedöma allt i ljuset av Gud. Vi ser vad som är Guds vilja.

Utgångspunkter för Paulus alla förmaningar är förvisningen om att den som lever i trons gemenskap med Kristus, han blir omformad av Kristus. Det är det enda sätt efter vilket ett kristet liv kan levas. Alla kan komma i en sådan livsgemenskap med Kristus att de börjar fungera på det kristna viset. Det går att beskriva hur man då lever ett kristet liv. Vi kan ge oss själva och varandra påminnelser, förmaningar etc. Det är just det som Paulus gör här i sitt brev till församlingen i Rom men även många av hans övriga brev.

Tredje årgångens epistel är hämtad från Paulus brev till församlingen i Filippi, från kapitel 2 och verserna 1-4:

"Om det alltså finns tröst genom Kristus, uppmuntran från kärleken och gemenskap från Anden, om det finns ömhet och medkänsla, gör då min glädje fullkomlig genom att visa enighet. Lev i samma kärlek, eniga i tanke och sinnelag, fria från självhävdelse och fåfänga. Var ödmjuka och sätt andra, högre än er själva. Tänk inte på ert eget bästa utan också på andras." (Filipperbrevet 2:1-4)

Bakom Filipperbrevet står två personer i enhet och omsorg om mottagarna. Brevet är ställt till *"alla de heliga som bor i Filippi, särskilt församlingsledarna och medhjälparna"*. Mycket i brevtexen berör temat *"att tjäna"*. Paulus och Timotheos uppmuntrar adressaterna till uthållighet, och till enhet, allt med innerlighet och djup vänskap. Brevet beskriver Jesus som förebild för den som skall tjäna hans församling. Jesus är tjänaren framför andra. Jesus tog inte en hög position men Gud upphöjde honom. Jesus "ägde Guds gestalt" men "blev som en av oss". Han gav uttryck för prestigelös ödmjukhet i en klass för sig själv. Helt annorlunda drag finns hos oss människor: självhävdelse, fåfänga, att bara tänka på sitt eget bästa. Anden vill mana fram Kristusdrag. "För Herrens skull" uppmuntras personer som har olika åsikter, olika temperament eller

olika strategier i sitt tjänande att demonstera enhet på djupet. "I Kristus" är förutsättningen. En utgångspunkt för Paulus brev var att det alltid och nu under förföljelse gällde att hålla samman i en obrottslig enhet. Paulus maning till enhet är så innerlig som den någonsin kunde vara. Han påminde om allt vad filipperna fått uppleva: den tröst de fått av Kristus, den uppmuntran som Guds kärlek gav dem, deras erfarenhet om Andens gemenskap såväl att de hade Anden som att de var ett i Anden samt påminna om all den barmhärtighet om de fått röna av Gud och av varandra. Paulus menade: Om ni nu vet vad detta betyder – och det vet ni! – så **gör min glädje fullkomlig genom att hålla orubbligt samman, förenade i samma tro och samma kärlek** utan tanke på prestige eller rangordning.

När Paulus förmanade utgick han **alltid från tron på Kristus**. Han gav inte goda råd som var och en kunde följa med lite god vilja. **Det var bara i gemenskapen med Kristus som de fick någon verklig mening.** Oskrymtad blygsamhet – så att man räknar andra för mer än sig själv – får bara en avslöjad syndare, som vet att han lever på Kristi nåd. Att se till andras bästa och inte till vårt eget bästa är tvärt emot vår natur. Men det blir naturligt och riktigt när vi blir lemmar i Kristus, varandra till tjänst.

Söndagen efter Nyårsdagens evangelium är hämtat från **Lukasevangeliet 2:42-52** – **Jesus vid 12 års ålder i Jerusalems tempel (Guds Hus) Har Gud ett hem? Nej Gud är inte begränsad som vi människor och kan inte begränsas av en plats. Hela jorden är hans, och alla himlarna. Han har skapat allt, och bor inte själv i hus byggda av människor. Likväl ber Gud hebreerna att bygga en boning åt honom, ett tempel, och vi har fortsatt på samma linje genom att bygga bönehus, missionshus, kyrkor, katedraler etc. Jesus själv svarade sina föräldrar när föräldrarna efter flera dagars sökande fann honom i Jerusalems tempel: "Visste ni inte att jag måste vara hos min fader?"**

"När Jesus var tolv år gamma gick han och hans föräldrar upp till Jerusalem som seden var vid högtiden. Då festen var över och de skulle hem igen, stannade pojken Jesus kvar i Jerusalem utan att föräldrarna visste om det. De gick en dagsled i tron att han var med i resesällskapet och frågade sedan efter honom bland släktingar och bekanta. När de inte hittade honom

vände de tillbaka till Jerusalem och letade efter honom där. Efter tre dagar fann de honom i templet, där han satt mitt bland lärarna och lyssnade och ställde frågor. Alla som hörde honom häpnade över hans förstånd och de svar han gav. Föräldrarna blev bestörta när de såg honom, och hans mor sade till honom: "Barn, hur kunde du göra så mot oss? Din far och jag har letat efter dig och varit mycket oroliga." Han svarade: "Varför skulle ni leta efter mig? Visste ni inte att jag måste vara hos min Fader?" Men de förstod inte vad han menade med sina ord. Sedan följde han med dem ner till Nasaret, och han lydde dem i allt. Hans mor bevarade allt detta i sitt hjärta. Och Jesus blev äldre och visare och vann Guds och människors välbehag." (Lukas 2:42-52)

En enig kyrklig tradition vittnar om att Lukas, läkaren som följde Paulus under stora delar av hans resor, är författaren till såväl Lukas evangelium som till Apostlagärningarna. Genomgångarna är grundliga och han har satt sig in i allt ända från början. Lukas lägger sin betoning på hur allt började. Först beskriver Lukas hur både Johannes döparens och Jesu födelse förutsägs. Sedan skildrar han själva födelsen – först Johannes sedan Jesu. Så berättar Lukas om hur först Johannes och sedan Jesus börjar sin offentliga verksamhet. Lukas lägger på detta sätt sålunda betoning på hur allt började.

Endast Lukas av evangelisterna berättar sedan också följande händelser och fakta från Jesu barndomstid: Att Elisabeth, Johannes mamma, Elisabeth, var Jesu noder Marias kusin, att ängeln Gabriel kom till Maria. Marias besök hos sin kusin Elisabeth, Marias lovsång, Johannes döparens födelse och barndom, Jesu födelse och herdarnas besök efter änglauppenbarelse. Jesu omskärelse och frambärandet av Jesus i templet. Symeon och Hanna i templet och vandringen upp till Jerusalem när Jesus var tolv år gammal Dessa unika fakta gör sannolikt att Lukas haft kontakt med Maria för att samla in den information han behövde för sitt evangelium. Mycket talar för att Jesu egen mor – Maria – är kopplad till detta evangeliums tillkomst. Lukas var med Paulus när Paulus satt som fänge i Caesarea i slutet av 50-talet. Det var ett tillfälle då Lukas hade möjlighet att ta kontakt med Maria och få del av dessa berättelser.

Sence of place är ett uttryck som kommit i svang i början av 2000-talet. Det

syftar på människans intuitiva känsla för den plats hon kommer till, och på hennes förmåga att skapa band till platser. Gud är inte begränsad till någon speciell plats. Hela jorden är hans, och alla himlarna. Han har skapat allt, och bor inte själv i hus byggda av människohand, som Paulus säger. Ändå bad Gud hebreerna att bygga en boning åt honom. **Ett tempel! Vi har dessutom fortsatt på samma linje genom att bygga just kyrkor, missions- och bönhus etc. Varför? Peter Halldorf** svarar att en del av ett svar är att det inte så mycket handlar om att Gud behöver det, utan om att **det är bra för oss**. Gud bor överallt, men vi behöver särskilda platser. Vi behöver **en plats att kalla vårt hem** och vi behöver en plats att kalla Guds hus. Guds ordningar syftar inte bara till att lära oss saker utan utgörs stundom av handling eller befallning som motsvaras av en verklighet. I vår evangelietext hör vi om hur Jesus försvinner från föräldrarnas uppsikt och tillbringar tre dagar i templet därför att han vill vara hos sin Fader. Han vill inte gå hem utan vara i Guds Hus. Han har en *Sence of place* för templet.

Gud är på denna plats – och han är där oavsett om vi känner det eller inte. Detta är ett av tillvarons mysterium. Gud uppfyller varje vrå av världen och finns i allt som lever och andas, Men **det finns också heliga platser där närvaron av den allestädes närvarande är särskilt stark**.

På Jesu tid skulle varje judisk man fira högtid i Jerusalems tempel tre gånger om året (5 Mosebok 16:16). I praktiken saknades många. Ett tecken på allvarlig gudsfuktan, var att varje år fira påsk i Jerusalem, i synnerhet om man stannade alla sju dagarna vilket inte var föreskrivet. Så gjorde Jesu föräldrar firade varje år och stannade kvar. En påskresa från Nasaret till Jerusalem och åter tog för en galileisk familj sannolikt ca tre veckor i anspråk.

Vid **tretton års ålder** blev en jude en **"lagens son" och räknades som religiöst fullmyndig**. Och skyldig att fullgöra allt det lagen bjöd. I fromma kretsar började man tidigt vänja barnen att iaktta lagens bestämmelser och lät dem följa med på vallfärderna till Jerusalem. Jesus hade sannolikt redan tidigare år varit med på påskresan. Detta kan förklara att Josef och Maria tog det lugnt trots att pojken saknades. De kan ha räknat med att Jesus började bli resvan och visste hur han skulle klara sig. Men när de inte fann honom någonstans i det stora resesällskapet,

där folket från samma trakt gärna följdes åt, blev de allvarligt oroliga och skyndade tillbaka. Att hitta en pojke i Jerusalem strax efter påsk var inte lätt. Staden hade normalt – gissningsvis – omkring 50 000 invånare. Vid påsk hade befolkningen mångdubblats. Överallt trängdes främlingar och ingen fäste sig vid en ensam tolvåring. Först på tredje dagen – troligen räknat från beslutet att återvända – började Maria och Josef att leta på tempelplatsen och finner till sin häpnad Jesus bland Israels lärare, rabbinerna. Inom tempelområdet fanns en synagoga, och där – kanske också i förgårdarnas pelarhallar – undervisade rabbinerna. Undervisning och förkunnelse skedde genom samtal. Rabbinerna satt tillsammans och hjälptes åt att belysa ett ställe i Skriften. Det ställdes frågor bland åhörarna och i rabbinernas egen krets som de besvarade. Till gränslös häpnad fann nu Josef och Maria att Jesus satt mitt ibland dem och deltog i deras samtal. Jesus – tolvåringen som ännu inte var en lagens son – har tagit plats bland Israels lärare. Han var *"full av visdom"*.

När Maria förebrädde honom att han berett sina föräldrar all denna oro, svarade han med en häpen fråga. Visste de inte var de skulle söka? Måste han inte vara *"i det som tillhör min Fader"* som svaret egentligen lyder. Svaret visar inte bara hur självklart det var för Jesus att **templet verkligen var Guds hus**. Det visar också på ett förhållande till Gud, som ingen from jude tidigare gjort anspråk på. Gud kunde nog kallas Israels fader, men att en enskild människa kallade honom *min* Fader var något oerhört. Och här skedde det med barnslig självklarhet. Det var kanske inte så underligt att föräldrarna häpnade och inte kunde förstå honom.

Här finns en första antydning om det främlingskap som skulle uppstå mellan Jesus och hans närmaste, till de slutligen hade förstått och accepterat att han verkligen var Guds Son. Maria gömde också i sitt hjärta det hon inte förstod. När hon slutligen förstod, vet vi inte. För Jesu bröder kom den dagen inte förrän efter uppståndelsen.

Men Guds son underordnade sig ständigt i sitt barndomshem. Vi möter här ett av Nya Testamentets huvudord: *att underordna sig*. Det betyder att under kärlek till Gud, gå in under hans ordning. Gud har stiftat en rad "ordningar" för livet i världen, ordningar som rör man och hustru,

föräldrar och barn, överordnade och underordnade i arbetet. Det hör med till Jesu livsverk, att han själv gick in under denna ordning och lydde sina föräldrar fast han var Guds Son. Också i det stycket är han en förebild för oss. Här nämns Josef för sista gången hos Lukas.” Troligen var Josef död när vi möter Jesus härnäst.

Dagens evangelium inrymmer den enda berättelsen om Jesus späda år – från födsel till mogen ålder – som återfinns i vår Bibel. I likhet med Bo Brander (Ett år med Jesus) får man anta att det normala i Jesu familj i Nasaret var att man talade om mamma Maria och pappa Josef. Så sade Maria när hon kom inrusande på Tempelplatsen: *Hur kunde du göra så mot oss. Din far och jag har letat efter dig och varit mycket oroliga.* Det var då han vände sig till sina föräldrar och av egen medvetenhet (insikt) sade: *”Förstår inte ni två att jag vill vara där min far är?”* Även om Maria och Josef då inte förstod vad Jesus menade, förstod de det med tiden. Jesus följde med dem hem och Maria gömde detta i sitt hjärta. Marias obegränsade förtroende för Jesu makt, för hans Gudomlighet, visar sig nästa gång vid bröllopet i Kana. Berättelsen om Jesus vid tolv år ålder i Jerusalem har något att lära oss inför den stundande julen. Vi sjunger att Kristus till jorden är kommen, att han vilar på halmens strå och vi blir säkert berörda av detta. Vi tillber och tänker på barnet i vetenskap om vad som kommer att ske hela vägen fram till kors, uppståndelse och himmelfärd. Vi tänker också på den rikedom det innebär att få ha honom med oss hela vägen, som centralgestalt och deltagare i resällskapet, i livet. Det kan också vara välsignat att upptäcka att han saknas i den gemenskap som vi själva går i, att han har försvunnit, att han inte längre finns där. Om saknaden av Jesus resulterar i att man börjar bli orolig och verkligen börjar leta efter honom så är det en välsignad saknad. Det kan vara en nyttig läxa för oss alla att upptäcka att Jesus inte så självklart är med oss precis där vi trodde att han var, att ta honom för given i alla sammanhang. Det är lika nyttigt för oss att veta att man alltid hittar honom om man söker och inte ger upp. Det är också glädjande att kunna konstatera att Maria och Josef hittade Jesus i hjärtat av den judiska fromheten, på Tempelplatsen (Guds Hus) tre dagar efter det att Josef och Maria hade återvänt till Jerusalem.

Tankarna går i detta sammanhang inte minst till Jesu uppståndelse som ägde rum

under den tredje dagen där dag ett var en fredag, den dag före sabbaten och då Jesus korsfästes, och dag tre, den första dag efter sabbaten då Jesu grav befanns tom. Låt oss under hela livet återkommande hitta den under dag tre uppståndne och levande Kristus. Jesus är nu som efter mötet med Maria och Josef med varje meter på vägen hem, och varje dag i hemmet. Låt det få vara så att när vi återfinner Jesus gärna varje dag, så följer han med oss hem, hem till våra vardagligheter, svårigheter, glädjestunder, hem i allt och vi gömmer och begrundar hans ord i våra hjärtan. Låt det också få vara så att han följer oss hela vägen genom livet! När vi verkligen har kommit hem då är vi hemma hos Gud som är Jesu far och som också är vår Far. Då kan vi säga till hela världen tillsammans med Jesus: *”Förstår inte hela världen att jag vill vara där min far är?”*

Andra årgångens evangelium är hämtat från evangelisten Markus 11:15-19. *”De kom till Jerusalem, och Jesus gick till templet. Där drev han ut dem som sålde och köpte. Han välte skull borden för dem som växlade pengar och stolarna för dem som sålde duvor, och han lät inte någon bära något med sig över tempelplatsen. Han undervisade dem och sade: ”Står det inte skrivet: Mitt hus skall kallas bönenas hus för alla folk? Men ni har gjort det till ett rövarnäste.” Detta hörde överstepräster och de skriftlärda, och de sökte efter ett sätt att röja honom ur vägen. De var rädda för honom, eftersom alla människor var överväldigade av hans undervisning. När det blev sent lämnade de staden.”*

Tredje årgångens evangelium är hämtat från S:t Johannes 2:13-22. *”Judarnas påskfest närmade sig, och Jesus gick upp till Jerusalem. I templet stötte han på dem som sålde oxar och får och duvor och dem som satt där och växlade pengar. Han gjorde en piska av repstumpar och drev ut allesammans ur templet med deras får och oxar. Han slog ut växlarnas pengar och välte omkull deras bord, och till dem som sålde duvor sade han: ’Bort med allt det här! Gör inte min faders hus till en saluhall! Och hans lärjungar kom ihåg att det står skrivet: Lidelsen för ditt hus skall förtära mig. Judarna sade då till honom: ’Vad kan du visa oss för tecken, du som gör så här?’ Jesus svarade: ’Riv ner detta tempel, så ska jag låta det uppstå igen på tre dagar.’ Judarna sade: ’I fyrtiosex år har man byggt på det här templet, och du skall låta det uppstå igen på tre dagar!’ Men det tempel han talade om, var*

hans kropp. När han sedan uppstod från de döda kom hans lärjungar ihåg att han hade sagt detta, och de trodde på skriften och på ordet som Jesus hade sagt.”

Anders Nordberg

Källor:

Sv. Psalmboken 1986 Kyrkoårets gudstjänster 2014 – 2015 (Argument) Förklaringar till Nya Testamentet (Bo Giertz) ETT ÅR MED JE-SUS (Göran Skytte & Bo Brander)

Kallelsen till Guds rike

Vad kan vara bättre att skriva en artikel om, utifrån ovanstående rubrik, än den första evangeliska predikan som hölls? Jerusalem är platsen predikanten är Petrus och ämnet är Jesus.

Den finns nedtecknad i Apostlagärningarnas andra kapitel, vers 14 till 41. Läs den gärna först innan du läser mina reflektioner.

I dessa verser ger Lukas en sammanfattning av denna första evangeliska predikan. Petrus står på tempelplatsen och förkunnar om Jesus och vad han gjort. Här förklarar han det som hänt i Jerusalem, när Anden utgjutits över lärjungarna. Han utgår från profeten Joel, att det är vad han profeterat om som gått i uppfyllelse.

Petrus retoriska grepp har klara paralleller med skriftutläggningen i Dödahavstexterna. I dessa texter läses ofta texter i den hebreiska bibeln (identisk med vårt Gamla testamente) i ljuset av sin uppfyllelse. Formuleringen **"Detta som nu sker är det som denna text talar om"** används för att beskriva det aktuella skeendet i nuet utifrån bibeltextens profetiska budskap. Detta sätt att läsa kallas på hebreiska för "Peshar" – "tolkning". Det är just så Petrus introducerar sin predikan. **"Detta är vad som sagts genom profeten Joel"** v.16.

Petrus visar att det profetiska ordet gått i fullbordan och det som tidigare gällt enbart för det judiska folket, **gäller nu för alla människor, v.17**. I rabbinsk utläggning har man alltid sammanfattat helheten av Guds uppenbarelse i den hebreiska bibeln, för att bättre se dess centrum. Först sammanfattas uppenbarelsen i 613 ord, och sedan minskas antalet steg för steg till dess man kommer till ett ord som sammanfattar hela Guds uppenbarelse, det ordet är Amos 5:6 "Kom till Herren så får ni leva". Det är denna verklighet som Petrus visar, genom Joels profetia, att den är giltig för alla människor.

Kallelsen till Guds rike går nu ut till alla folk. Därmed har de yttersta dagarna begynt, som i sin fullbordan kommer att innebära alltings återupprättelse.

Petrus ger sedan förklaringen till detta genom sin fortsatta predikan. Han vill få dem att lyssna och ge gensvar på kallelsen. Han börjar därför med enfaset: **Israeliter, lyssna på mina ord v.22**. Sedan följer den första kallelsen till Guds rike för alla folk. Vi kan beskriva kallelsen utifrån fem perspektiv:

Den är förankrad i Gamla testamentet

Genom hela Petrus predikan finns en stark koppling till gamla testamentet, den hebreiska bibeln. Detta var bibeln för Petrus. Något Nya testamente hade han inte. Därför är det inte bara inledningsvis, genom att hänvisa till profeten Joel, som han utgår ifrån "Skriften". Utan han konstaterar och bygger upp sin argumentation utifrån skriften genom att betona att det är **enligt Guds beslut och plan v.23**, som Jesus har utlämnats till att **spikas fast** på korset och dö, för att sedan uppstå och bli upptagen till himlen, se Ps 16:8 - 1, 1 Kung 2:10, Ps 110:1.

Så enligt Petrus är det inte något nytt som har kommit genom Jesus. Utan genom honom har det konkretiserats vad Gud har uppenbarat tidigare, jfr Joh 1:14. Och det är detta som är grunden i Petrus predikan. Gud har genom Jesus låtit sin uppenbarelse bli fullkomnad i den historiska verkligheten.

Den bygger på historiska händelser

Petrus fortsätter med att hänvisa till den samtida historien. Till vad hans lyssnare själva upplevt på olika sätt under de tre år som Jesus var verksam ibland dem. Han påminner dem om att Jesus var en man som **Gud bekräftade inför er genom att låta honom utföra kraftgärningar, under och tecken ibland er, som ni själva vet, v.22**. De tre orden Petrus använder här är värda att kommentera. På

grekiska heter de "dynamis", kraftgärningar, "terata" - under "semeia" - tecken. Det första handlar om att något kraftigt blir synligt, jämför med vårt svenska ord "dynamit", det andra har en innebörd av "förundran", "fascination", och det tredje beskriver något som händer som visar bortom själva händelsen. En vägskylt som är uppsatt är ett "tecken" som visar inte på vägskylten i sig utan ett budskap. Den är vägledande. De tre orden sammanfattar på ett tydligt sätt Jesu historiska gärning och vad den visar på. Detta aktualiserar nu Petrus för sina lyssnare, för att väcka reflektion. Han utgår från det som faktiskt hänt. Evangeliet är på detta sätt sant oavsett om vi tror på det eller inte. Det är ett budskap som inte är beroende av vad vi tror, tycker eller känner, eftersom det är förankrat i och uppenbart i samma verklighet som vi lever i.

Den är centrerad runt Jesu död och uppståndelse

Därefter lägger Petrus fokus på Jesu korsfästelse: **Han utlämnades efter Guds beslut och plan och ni lät laglösa spika fast och döda honom, 2:23**. Han formulerar sig, så att det framgår att även de som lyssnade hade del i detta – **ni lät**. Men huvudbudskapet är att "utlämnandet", (samma ord används i skildringen av hur Judas "utlämnar" Jesus, Luk 22:2) sker enligt **Guds beslut och plan, 2:23** inte på grund av en mänsklig handling. Men till följd av den mänskliga onskan blev människan också en del i detta "genom att laglösa fick spika fast och döda honom, 2:23".

Guds förutseende, plan och suveränitet tar med andra ord inte bort det mänskliga ansvaret. I denna predikan finns inte en utvecklad försoningslära, men till följd av formuleringen **efter Guds beslut och plan, 2:23**, som visar att Gud hade ett mål, ett syfte med att låta Jesus då på korset, jfr Apg 20:28, så finns helt klart ett embryo till en försoningslära här.

Petrus fortsätter med att konstatera: **Men Gud löste honom ur dödens vånda och lät honom uppstå, eftersom det inte var möjligt att döden skulle få behålla honom i sitt grepp v.24.** ”Men Gud”, två ord som står åtta gånger i Apostlagärningarna. ”Men” är en samordnande konjunktion som visar motsats i en språklig mening. Laglösa människor hade dödat Jesus, ”Men Gud” gav honom livet tillbaka. Det grekiska ordet för ”löste”- ”agony” betyder bokstavligen ”förlossningssmärtor”. Genom att använda detta ord när han återger Petri predikan får Lukas fram bilden av att Jesu uppståndelse är en förlossning från död till liv. Livet har fötts på nytt genom Jesu död och uppståndelse.

Sedan kommer ett ytterligare exempel på att Petrus är övertygad om att Gamla testamentet förutsäger sanningen om Jesu uppståndelse. Han anknuter till Psalm 16: 8 -1, och argumenterar att David inte kan ha hänvisat till sig själv när han skrev: **Ty du skall inte lämna min själ i dödsriket eller låta din helige möta förgängelsen, 2:27.** För David hade ju både dött och blivit begravnen i Jerusalem. Istället konstaterar Petrus att här talar David profetiskt utifrån Guds löfte att i framtiden **sätta en ättling till honom på hans tron, 2:30.** Därför handlar detta sammanhang i djupaste mening om Kristi uppståndelse, v. 30-31.

Denna användningen av citat från Gamla testamentet kan tyckas lite godtycklig i våra ögon. Men vi måste komma ihåg den tolkningsnyckel till Gamla testamentet som lärjungarna fått av Jesus själv. Han hade ju ”med början hos Mose och alla profeter” förklarat ”för dem vad som står om honom överallt i skrifterna.”, Luk 24:27.

Petrus ger inte bara stöd för Jesu uppståndelse utifrån skriften, han appellerar också till lärjungarnas personliga upplevelser när han säger: **Denne, nämligen Jesus, har Gud låtit uppstå, och vi kan alla vittna om det, 2:32.** Detta är två viktiga delar i förmedlingen av det Kristna budskapet: Först är det väsentligt att visa att detta budskap är förankrat i historien och i skriften, men sedan är det viktigt att stryka under det också handlar om ett personligt möte med den uppståndne.

Cresendot handlar om att Jesus blivit upphöjd

I vers 33, går Petrus över och talar om Jesu himmelfärd, att han blivit upphöjd genom Guds **högra hand**, och utifrån Ps 110:5 satt sig på hans **högra sida**, för att därefter utgjuta den heliga anden. Dessa formuleringar visar på fullkomningen av Guds löfte till Abraham. I templet på prästernas förgård fick det inte finnas någon stol, de dagar prästerna var i tjänst, fick de inte sitta, ett vittnesbörd om att offret ständigt skulle pågå. Nu är Jesu försoningsverk färdigt. Han har satt sig vid fadern högra sida och Guds Ande, kan utgutas över hela mänskligheten. Löftet till Abraham har genom Messias gärning gått i fullbordan. Alla släkter på jorden kan nu få del av välsignelsen från Gud.

En rabbinsk utläggning av Ps 110 är här intressant:

”Rabbi Yudan, 350 v.t., citerar Rabbi Hama, Ben-Hina, c. 260 v.t, ”I den kommande tiden, när den Helige, välsignad är han, sätter kungen, Messias, vid sin högra sida, som det står”, ”Adonai sade till min Herre: ”Sitt vid min högra hand, ”Och sätter Abraham till vänster, kommer Abrahams ansikte att bli blekt, och han kommer att säga till G-d:” Min sons son sitter till höger, medan jag sitter till vänster! ”Gud kommer då att trösta honom och säga till honom: ”Din sons son är verkligen på min högra sida, men jag själv som talar med dig är på din högra sida, som det står” ”Herren är vid din högra hand ”(Psalm 110: 5).” (Citat ur Jewish New Testament Commentary, min översättning)

Petrus fortsätter: **Hela Israels folk skall alltså vara fast förvissat om att Gud har gjort honom till Herre och till Messias, denne Jesus som ni har korsfäst. 2:36.** Han visar alltså här med koppling till Ps 110, att löftet till Abraham att bli till välsignelse för alla folk går i uppfyllelse genom Jesus som Messias, som en son till Abraham, jfr Gal 3:16.

Effekten av den handlar om hjärtats omvändelse

När folket hörde denna predikan ”om Guds väldiga gärningar”, blev de ”träffade i hjärtat”, vers 37. Helt klart hade insikten om *”Guds rådslut”* och *”Guds gärningar”* tagit tag i dem och de säger *”Bröder, vad ska vi göra?”* Förståelsen av att de varit med i ett skeende det inte tidigare förstått har nu gått upp för dem.

Petrus svarar på deras fråga, utifrån förvisningen att **löftet gäller för er och era barn och alla dem långt borta som Herren, vår Gud, vill kalla, vers 39.** Han knyter med andra ord an till Guds löfte till Abraham, som gäller både det judiska folket och alla hednafolk **långt borta**, jfr Joel 2:17-21. Utifrån detta löfte kallas alla till omvändelse och dop: **Omvänd er och lät er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att ni får förlåtelse för era synder. Då får ni den heliga anden som gåva**, säger Petrus.

Förmodligen skedde detta på tempelplatsen, den enda plats i Jerusalem under nytestamentlig tid där denna mängd av människor, minst 3000 - förmodligen fler, kunde få plats. Strax utanför tempelplatsen låg också över 100 s.k. ”mikvaot” – reningsbad, som pilgrimerna använde när de kom till templet vid högtiderna för att rena sig, och på nytt vända sig till Gud. Ett område som arkeologiskt är fastlagd idag.

En annan intressant koppling, till den judiska skrifttolkningstraditionen, är det vi såg i Talmud, att den hebreiska bibelns budskap steg för steg sammanfattas ner till dess att det bara blir en vers kvar, som enligt rabbinerna sammanfattar hela bibeln: *”Kom till Herren, så får ni leva!*, Amos 5:6. En formulering som sammanfaller i betydelse med Petrus citat av profeten Joel: **Men var och en som åkallar Herrens namn skall bli räddad**, Apg 2:21.

Att ”åkalla herrens namn”, att ”komma till herren” eller att ”omvända sig”, är liknande eller näst intill synonyma uttryck för att få komma in i Gudsgemenskap. En Gudsgemenskap som innebär att få del av ”den heliga anden”, eftersom ”Gud är Ande”, jfr Joh 4:24. Denna sanning stryks under av den avslutande raden i Petri predikan: **Se till att ni blir räddade undan detta onda släkte**, vers 40. Ordet ”onda” heter på grekiska *”skolios”* och bokstavligen betyder det ”bortvända” (så översatt i Svenska folkbibeln). Vad budskapet i Petri predikan handlar om är alltså att i kallelsen till Guds rike finns en möjlighet att få lämna sin ”bortvända” position och omvända sig och få en ”tillvänd” position inför den Gud som utfört ”våldiga gärningar” genom Messias - sin son Jesus, för världens frälsnings skull.

Anders Sjöberg, T Li

Jubileer, Inspirationssamlingar och Aktiviteter inom Lekmannaförbundets stiftsförbund och kårer

Stiftsförbundet i Hassela

den 27 september 2020 Uppsala stifts Lekmannaförbund

16:e söndagen efter trefaldighet. Tema: Döden och livet

Korset - den främsta symbolen för kristen tro reser sig 30 meter upp över Svartberget i Hassela.

Den vertikala träarmen representerande förhållandet mellan Gud och oss människor och den horisontella armen som representerar relationen mellan människor är fast förankrad i berget.

Korset – försoningens hemlighetsfulla mysterium- en symbol för både döden och livet.

En bra plats att fira mässa på med temat döden och livet tyckte styrelsen för Uppsala stifts lekmannaförbund. Så den 27 september 2020 samlades 12 medlemmar från de olika kårerna i stiftet i Hassela. Mässan firades utomhus, lite kylslaget var det, men folkhälsomyndighetens direktiv gällande Covid-19 efterföljdes.

Dagen började med kaffe i församlingshemmet i Hassela där Karl Åkerblom berättade om arbetet med att förverkliga visionen om ett kors i Hassela.

Under 25 år från 1986-2011 kämpade han för att ett stort träkors skulle resas i Hassela. Inspirationen till korset hade

*Korset och S:t Staffans kapell.
Foto: Annika Jendelöv*

han fått från sina resor i Europa där det på många ställen finns stora kors uppresta.

Anledningen till att det tog så många år innan korset var uppfört var bland annat avslag på bygglov i byggnadsnämnden i Nordanstig. Även länsstyrelsen och kammarrätten avslag byggplanerna.

1991 fastslog regeringsrätten att det inte behövdes något bygglov för att uppföra ett kors.

Året därpå genomfördes en folkomröstning där hasselaborna fick säga sitt. 75% röstade då nej till korset.

2004 hade opinionsläget svängt i bygden och då bildades en arbetsgrupp som sedermera utmynnade i föreningen S:t Staffan, namngiven efter Hälsinglands apostel.

Föreningen arbetade vidare med projektet och år 2010 inleddes byggnationerna av kapell och kors på Svartberget. Den 3:e juli 2011 kunde så korset och kapellet invigas.

Efter föredragningen om historiken kring korset för vi upp till Svartberget där kyrkoherde Fredrik Unger och kyrkvärden Anna Söderlund samt kyrkomusiker Charles Liljedahl förberett för mässa. Att fira mässan utomhus vid foten av ett

Anders Åslund.

Altarväggsmålningen av Gunnar Torhamn i Hassela kyrka.

Kyrkomusiker Charles Liljedahl spelade Glädjens Herre innan lunchen.

30 meter högt kors är som att uppleva hur det första kristna samlades i det fria vid ett kors.

Efter mässan bjöds det på god soppa i församlingshemmet. Därefter besökte vi kyrkan i Hassela. Den nuvarande kyrkan byggdes 1823-1826.

Anders Åslund guidade oss i kyrkan och berättade bland annat om Gunnar Torhamns stora altarväggsmålning och personerna som är avbildade där. Där finns Kristus förstås som i solstrålar blickar ner på hasselaborna. Några andra kända personligheter som är avbildade är Joris-Pelle och Eric Norelius. De emigrerade till Amerika efter att ha brutit mot konventikelpakatet. Norelius var med och grundade Augustanasynoden i Minnesota.

Andra män som gjort Hassela känt som Skansen grundaren Arthur Hazelius, före ecklesiastikministern Arthur Engberg samt riksspelmannen Jon-Erik Hall finns också avbildade i målningen.

Sammanfattningsvis var det en mycket trevlig höstdag i Hassela och Bergsjö församling.

Om du har vägarna förbi måste du besöka S:t Staffanskapellet och korset på Svartberget. Korset står där för hela Sverige mycket nära vårt lands geografiska mittpunkt. Det är en höjdpunkt att besöka.

*Bernt Lagelius
Stiftsförbundsordförande, Uppsala stift*

Kyrkoherde Fredrik Unger och kyrkvärden Anna Söderlund hälsar välkomna.

Minnesrik födelsedag inom Lekmannaförbundet i Lunds stift

Jan Rask 90 år

Söndagen den 10 maj fylldes Lekmannaförbundet i Lund stifts hedersmedlem Jan Rask 90 år.

Då hälsan under de senaste åren blivit sämre så hade Jan strax före sin 90 årsdag flyttat från sin lägenhet i Lomma till ett äldreboende i Bjärred och det var också där som Stiftsförbundet i Lunds stift fick möjlighet att uppvakta honom på högtidsdagen. Under söndagseftermiddagen samlades gratulanterna på en gräsmatta bakom äldreboendet och gick sedan gemensamt bort och ställde sig utanför det staket som omgav boendet. Jan som hade satt sig i sin rullstol belägen innanför staketet sken upp när han fick se den förhållandevis stora skaran gratulanter som hade mött upp för att hylla honom, familj, släkt, vänner, representanter från församlingen och från Lekmannaförbundet med flera. Sång, musik och högtidstal avlöste varandra i solsken.

Efter varje tal och sång uttryckte Jan glädje och tacksamhet genom att uttala några vänliga ord. Stiftsförbundet tackade Jan för hans långa gärning inom förbundet, i olika roller och på olika nivåer och inte minst för Jans stora engagemang för förbundets hjärtefrågor. En strof ur psalm 291 passar väl in på Jans gärning: ”kraft till tjänst är tjänstens lön”. Efter det att Jan med ålderns rätt lämnat sina uppdrag har han som hedersmedlem flitigt deltagit i olika stiftssamlingar senast för två år sedan då Lekmannaförbundet i Lunds stift firade Lekmannaförbundets 100-års jubileum. Ett par av många goda egenskaper som Jan har och har haft är att han alltid uttalar några vänliga och uppmuntrande ord till dem han möter. Lekmannaförbundets fana deltog i gratulationerna och gav glans åt uppvakningen. Över detta uttryckte Jan uppskattning. Förbundets gratulationstal avslutades med några rader hämtade från Paulus brev till Filemon: ”Min bön är att vad din tro ger dem skall leda till ökad insikt om allt det goda ni skall få genom Kristus.” (Fil vers 6)

Efter uppvakningarna serverades Jan och de boende på avdelningen kaffe och tårter. Gratulanterna skingrades och återvände till vardagen. Hela firandet fick anpassas till befintlig situation med smittorisk knuten till Covid 19. Trots detta blev födelsedagen minnes- och glädjeric!

Lekmannaförbundet i Lunds stift önskar Jan Guds rika välsignelse nu och kommande dagar!

*Magnus Wittgren
Stiftsförbundsordförande, Lunds stift*

Pilgrimsvandring

Vänersborgs församlingskår

Kära Vänner! Här kommer en liten hälsning från styrelsen i Församlingskåren.

Den rådande situationen med Coronapandemin gör ju att vi inte kan ha vår verksamhet som vanligt denna termin. Tyvärr måste vi göra ett uppehåll med våra träffar denna höst, men vi hoppas att kunna starta upp som vanligt våren 2021. Resan tillsammans med Trollhättetekåren fick ställas in och skjutas till nästa år.

Vårens möten handlar om Det kristna hoppet, viktigare än någonsin i dessa tider.

I mars är planen att Biskopsparet Lars-Göran och Elisabeth Lönnermark ska komma till oss för en inspirationsdag med Nåden som tema.

När vi haft en så lång isolering så får vi ändå se fram mot vårt sommarmöte på Hjo Folkhögskola den 2-4 juli. Denna gemenskap kan betyda mycket för oss alla. Vi hoppas att många vill vara med på dessa dagar.

Glädjande nog hade vi en mycket lyckad samling under september månad på Strandkyrkogården och det var många som var med på Pilgrimsvandringen med

Nils Hjertén. Vi fick avsluta vandringen med en andakt nere vid korset och då hade också styrelsen ordnat med kaffe, vilket var mycket uppskattat.

Vi får alla fortsätta att hålla modet uppe och hoppas att vi snart får träffas igen.

Allt gott önskar vi varandra och Guds rika välsignelse!

Styrelsen

Foto: Anna Granlund

OM SJU LJUVLIGHETER OSS GIVNA AV HIMLEN

När jag i senaste numret av "Lekman i kyrkan" (3/2020) såg en artikel med rubriken "Begrepp inom kristendomen. Sju dödssynder, sju dygder", hajade jag till. Jag hade ju nyligen skrivit en liten bok "Om sju ljuvligheter oss givna av himlen".

Dessa sju gåvor omfattar väldigt mycket, och anledningen till att jag skrev den var att jag kände mig manad att visa på det underbara hopp och gåvor vi har i vår kristna tro. Vi kan fråga oss varför vi möter så mycket som är negativt gentemot kristen tro, så mycket vi upplever att vi vill försvara oss mot, så mycket kristna kan känna ängslan inför i samhällslivet, som trots allt skall bygga på kristna värden? Därtill kan vi lätt bli nedstämda, när sekulära värderingar tränger sig in också i vissa kristna sammanhang.

Vi behöver sannerligen uppmuntran och fokusering på Guds underbara gåvor, som vi får ta emot till glädje, frid och hjärtats frimodighet. (Här vill jag passa på att uttrycka tacksamhet för denna tidning, som jag upplever värnar om kyrkofromhet och Kristus-tillhörighet).

Kanske tänker man inte så ofta på, att Bibeln visar på ljuvligheter, som strömmar mot oss när vi öppnar dess pärmar, en glädje att höra Gud till i en tillvaro där mörka krafter gör sig gällande – mina tankar går till "Höga visan", som i kristen tolkning handlar om Kristus och bruden Kyrkan-församlingen. Men ordet "ljuvlighet" och ord av motsvarande innebörd förekommer många gånger i Skriften. Då

är det också viktigt att vi ser detta och tar emot det i våra hjärtan till ljus och tröst, det ljus som upplyser världen.

I boken "Om sju ljuvligheter" har jag valt att lyfta fram följande gåvor, oss givna av himlen:

"Skapelsens ljuvlighet, Evangeliets ljuvlighet – om Frälsaren Jesus Kristus, Kristi kyrkas ljuvlighet, De heliga nådemedlens ljuvlighet, Bönens ljuvlighet, Godhetens och kärlekens ljuvlighet, Den tillkommande härlighetens ljuvlighet", därtill skrivit två psalmer.

Snart skall vi fira jul, vår Frälsare, Jesu Kristi födelsehögtid. Då får vi tänka på inkarnationens under, en ny tidsålders begynnelse, början av en ny skapelse. Detta är det största av alla budskap, för

Psaltaren 16:11

"Du visar mig vägen till liv,
hos dig finns glädjens fullhet,
ständig ljuvlighet i din högra
hand."

oss, för mänskligheten. Det som förvandlar allt. Livets Herre kommer mitt ibland oss, "Immanuel", (Gud med oss). Guds kärlek uppenbarad. Julen kommer med bud om glädje, frid och tröst till betryckta och längtande hjärtan och sinnen.

*Rune G Svensson
Kyrkoherde emeritus
Höör*

Anm.: Om någon önskar köpa boken finns den tillgänglig i bokhandeln och e-bokhandeln (ex. Bokus och Adlibris).

Obegränsad jul

På cykeltur i Kungsbacka, min nya hemstad, passerar jag en busskur med en reklamskylt där det står med versaler: OBEGRÄNSAD JUL.

Det hade varit något som invånarna i Narnia skulle sett fram emot, under den tid då Narnia styrdes av usurpatorn Vita häxan, hon som såg till att det var "alltid vinter, men aldrig jul". Tänk: obegränsad jul! Obegränsad tillgång till Jesusbarnet, Världens frälsare!

Nu är det nog inte Världens frälsare som telefonbolaget har i åtanke. Drömmen de säljer handlar om obegränsad tillgång till alla mysiga julfilmer, all härlig julmusik och möjligheten att hålla kontakten – obegränsat – med sina vänner.

Tankefiguren "obegränsad" är som jag ser det en frestelse. Den får oss att ständigt kräva mer, att oroligt scanna av utbudet, i rädslan att det mitt i allt medialt överflöd kanske ändå finns något som ännu undgått mig. Tanken på det obegränsade hindrar mig från att säga tack, från att vara glad för allt det jag redan har, det får mig att allt som oftast girigt snegla över staketet.

Ändå är det också sant att vi är skapade med en längtan efter det obegränsade och att det är Gud som lagt ner den längtan i oss. Den kan yttra sig på många sätt. Till

exempel när vi inte vill att en bra film eller en god måltid med vänner ska ta slut. Författaren Teodor Kallifatides sa: Bra böcker har alltid dåliga slut. Alltså: när vi läser en bra bok vill vi finnas kvar inuti boken, vi vill inte behöva lämna den och de personer vi däri lärt känna. Och även om boken har ett "bra slut" så är själva det faktum dåligt att den har ett slut.

Och så känner vi ofta inför livet självt. Min mormor, som var en from och glad människa och fick leva till hög ålder, hon fick inte något "dåligt slut" men för mig var hennes slut dåligt, eftersom jag ville

ha henne kvar. Men här i tiden har vi inte den förmånen, att få ha varandra alltid.

Det har varit extra tydligt det här året, inte bara på det sättet att många har dött utan också för att vi tvingats avstå från att umgås med varandra. Vi har tvingats till många sorters begränsningar och det är nog därför inte konstigt att telebolagen använder kodordet "obegränsad". I en tid av restriktioner blir det evangelium, att något är obegränsat. Ja, en helsidesannons i morgontidningen utlovar till och med "oändlig surf"!

Kommersiella bolag kan låna ett religiöst språk och det verkar funka på det sättet att vi, många av oss, dagligen böjer knä inför de altaren som telefonerna utgör. Och vi lär barnen att tillbe samma gudar. När jag tänker på de här sakerna känner jag mig ibland som en sentida arvtagare till ludditerna, den rörelse som i England i början på 1800-talet i skepsis mot modern teknik protesterade mot den framväxande industrialismen genom att vandalisera maskiner som användes vid textiltillverkning. Ganska ofta får jag nämligen lust att rycka telefonerna ur mina barns händer och förstöra dem för alltid.

Men jag gör det inte. Jesus drev för all del ut månglarna ur templet men Han sa också: Mitt rike är inte av denna världen. Vita häxans regim har sin tid och vi som lever under ockupationsmakten måste lära oss att göra det med vårt hjärta i behåll, tills Aslan – förlåt, Kristus – kommer tillbaka. Och mitt i allt framstår det viktigaste som att bevara friden. Hur kan vi därför som kristna i världen bevara vårt hjärta och rätt förhålla oss till de krafter som gör anspråk på att förmedla ”frälsning” men som i sig saknar Kristi frid?

Kanske att vi denna advent och jul, mitt i alla påtvingade begränsningar, kan upptäcka Honom som i sanning inte är begränsad och som är här bland oss, mitt i bekymmer och oro? Han kommer inte

med förströelse; Han öppnar ett fönster för oss, mot evigheten. Sådär läser vi i den gammaltestamentliga texten på Fjärde advent:

*Härligt är att höra budbärarens steg
när han kommer över bergen,
han som bär bud om seger,
som ropar ut goda nyheter,
bär bud om räddning
och säger till Sion:*

”Din Gud är konung!”

Hör; dina väktare ropar och jublar.

Med egna ögon ser de

hur Herren vänder åter till Sion.

Brist ut i jubel, Jerusalems ruiner,

Herren tröstar sitt folk

och friköper Jerusalem.

Herren visar sin makt och helighet

inför alla folk,

hela jorden skall se

hur vår Gud räddar oss.

(Jes 52:7-10)

Dessa ord har alltid talat in i nöd och fara. Och kanske har vi, som – många av oss i alla fall – alltid haft det ganska tryggt och förutsägbart, nu en ny möjlighet, en särskild ingång till bibelordet och vad Gud vill säga oss just i denna advents- och jultid. Kanske kan Hans Ord bli levande för oss på ett nytt sätt så att vi tar emot denna tid inte bara som en undantagstid att stå ut med utan som en tid just då Gud söker oss. Då kan evangeliet liksom träda fram för oss, nytt och fräscht – och tidlöst på samma gång. Det

skulle kunna vara så att vi i bristen kan bli hungriga på Guds Ord på ett sätt som vi kanske inte – handen på hjärtat – är i vanliga fall, för då klarar vi oss ganska bra på egen hand.

Det är vidunderligt att vi än en gång får leva i advent, tända ljusen, lyssna efter budbärarens steg och, så småningom, ta emot julen som en Guds särskilda present till var och en av oss. Då finns det anledning att jubla, ja, när som helst kan vi märka att ett oresonligt jubel stiger fram inuti oss. Varifrån kom det? Det kom från Gud med oss, Immanuel, som så länge längtat efter att få visa oss sin kärlek. Nu är det Guds tid.

En riktigt glad och välsignad jul önskar jag er!

*Anna Sophia Bonde
Präst i Svenska kyrkan och fri skribent*

